

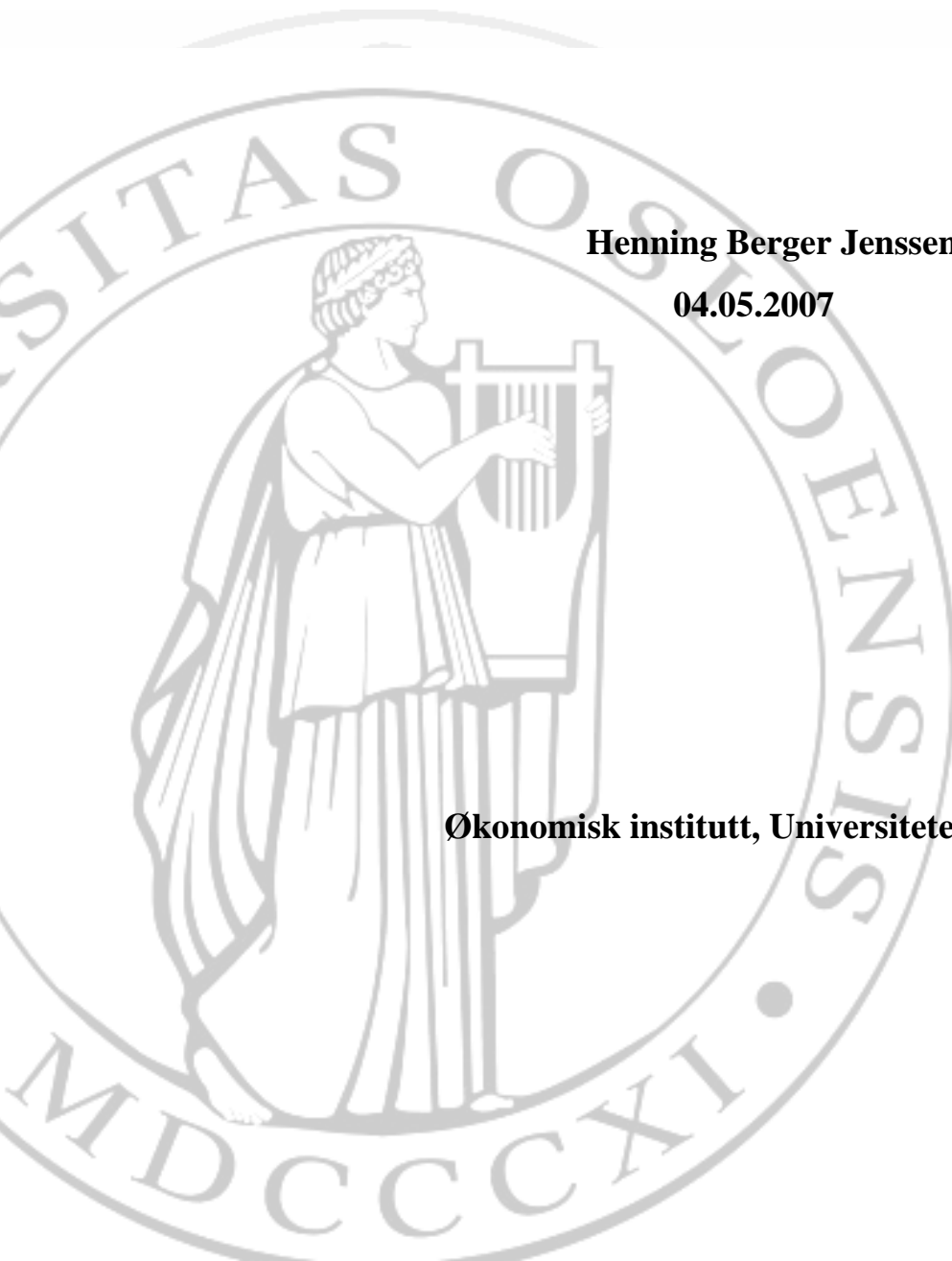
De Norsk-Russiske Delelinjeforhandlingene

Hvorfor trekker de ut i tid? - En forhandlingsteoretisk tilnærming.

Henning Berger Jenssen

04.05.2007

Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo

Forord

Denne oppgaven representerer avslutningen av min mastergrad ved Universitetet i Oslo.

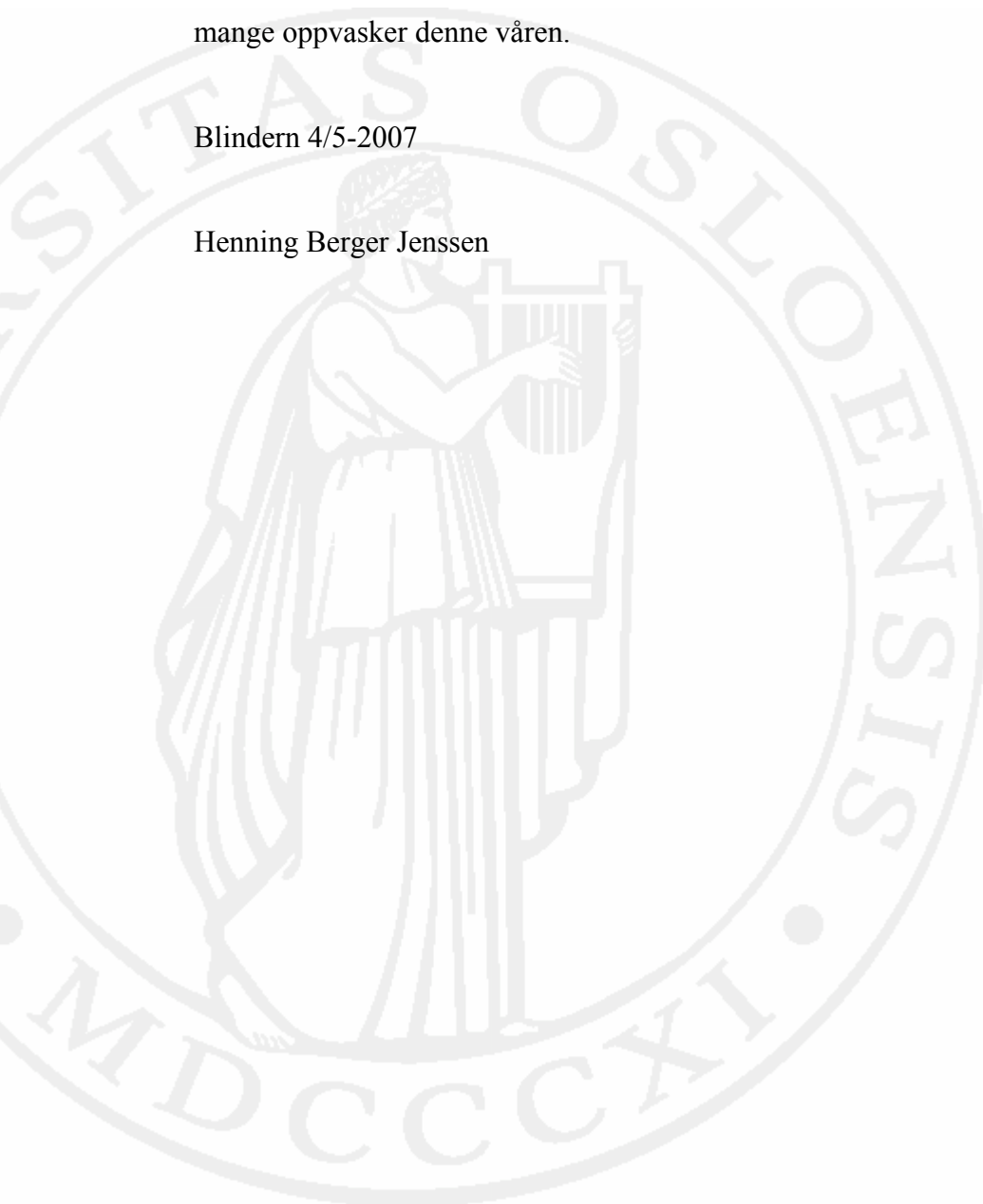
Jeg vil gjerne takke min veileder Geir B. Asheim for nyttige kommentarer og lærerike veiledninger. Professor Geir Ulfstein, som uselvisk har tatt seg tid til å svare på endeløse spørsmål om folkerett, fortjener også en takk.

Tryggve Eng Kielland og Øystein Fjalestad har bidratt med nyttige kommentarer og hyggelige kaffepauser.

En stor takk til min kjære samboer Marte som har lest korrektur og tatt uforholdsmessig mange oppvasker denne våren.

Blindern 4/5-2007

Henning Berger Jenssen

Innholdsfortegnelse

1.0	Innledning.....	3
1.1	Presentasjon av tema og problemstilling.....	3
1.2	Bakgrunn for valg av tema	3
1.3	Definisjon og avgrensning av problemstillingen.....	4
1.4	Disposisjon av oppgaven.....	5
2.0	Bakgrunn	6
2.1	Historie	6
2.1.1	Historisk kontekst.....	6
2.1.2	Forhandlingshistorie	7
2.1.3	De viktigste historiske hendelsene	15
2.2	Folkerett.....	16
3.0	Teoridel	20
3.1	Kooperative og ikke-kooperative spill	20
3.2	Nash-forhandlingsløsning (1950).....	21
3.3	Rubinsteins (1982) forhandlingsmodell	23
3.3.1	Rubinsteins (1982) forhandlingsmodell med inside options.....	25
3.4	Nash-forhandlingsløsning (1950) svarer til likevektsadferd i Rubinsteins (1982) forhandlingsmodell.....	27
3.5	Putnams (1988) to-nivå-spill	28
4.0	Analyse	32
4.1	Partenes midlertidige gevinst ved fravær av avtale.....	32
4.1.1	Gråsoneavtalens skjevhet	32
4.1.2	Den kalde krigens effekt på status quo.....	33
4.1.3	Andre nyttegivende faktorer i påvente av avtale.....	34
4.1.4	Oppsummering	35
4.2	Fravær av unilateral mulighet for å avslutte spillet.....	36
4.3	Hva predikerer forhandlingsteorien?.....	38
4.4	Putnam (1988) komplimenterer forhandlingsteorien	40
4.5	Gråsoneavtalen i konflikt med forhandlingsteori.....	43
5.0	Konklusjon	44
6.0	Appendiks.....	46
6.1	Aksiomene/kravene i Nash-forhandlingsløsning	46

1.0 Innledning

1.1 Presentasjon av tema og problemstilling

Forhandlingene om delelinjen i Barentshavet mellom Norge og Russland har pågått siden 1967. Norge gjorde da en uformell forespørsel til daværende Sovjetunionen angående klargjøring av sjøgrensen mellom statene i Barentshavet. Den første formelle forhandlingsrunden ble gjennomført i Moskva i 1974. I dag, 33 år senere, har partene enda ikke kommet frem til en løsning. Stridens kjerne er hvilket delingsprinsipp grensen skal trekkes etter. Norge hevder midtlinjeprinsippet skal brukes, mens Sovjetunionen og senere Russland argumenterer for at sektorprinsippet skal legges til grunn for delingen. De to delingsprinsippene overlapper hverandre med 175000 kvadratkilometer. Området omtales som omstridt sone. På bakgrunn av dette lyder oppgavens problemstilling som følger:

Hvilke årsaker kan ligge til grunn for at delelinjeforhandlingene mellom Norge og Russland trekker ut i tid?

I oppgaven påpekes årsaker som kan tenkes å ligge til grunn for at delelinjeforhandlingene trekker ut i tid. En slik hypotetisk tilnærming er nødvendig, da det er lite tilgjengelig informasjon om innholdet i forhandlingene. Dette skyldes at relevant arkivmateriale i Utenriksdepartementet (UD) er unndratt offentligheten og at eksperter på feltet i stor grad er underlagt taushetsplikt.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Utgangspunktet for valg av tema er interesse for spillteori. Jeg ønsket å finne en forhandlingssituasjon der man kan anvende redskapet på et konkret tilfelle. Delelinjeforhandlingene skilte seg umiddelbart ut som en spennende kandidat. Som utgangspunkt må forhandlingene sies å være av folkerettslig karakter. Uklarheter i folkeretten har imidlertid tillatt begge parter å argumentere for sine motstridende syn med utgangspunkt i samme lovverk. Folkerettens manglende evne til å løse konflikter av denne art er alene en delforklaring for hvorfor en løsning har uteblitt. Folkerettens uklarheter

motiverer også andre tilnærminger til konflikten, deriblant bruk av forhandlingsteori som vil være innfallsvinkelen i denne oppgaven.

For å underbygge påstanden om folkerettens manglende evne til å løse konflikten, vil gjeldende havrett presenteres og drøftes. Videre blir en historisk gjennomgang av forhandlingsprosessen, og dens storpolitiske kontekst sentral. Den folkerettslige og historiske gjennomgangen kan så benyttes til å tilpasse forhandlingsteoriene til de deskriptive sannheter.

En ytterligere grunn for valg av tema er betydningen av forhandlingene. Statoil har estimert verdiene i området til omtrent 2500 milliarder kroner (NTB 18.01.2005). Dette er betydelige verdier i både norsk og russisk målestokk og kommer i tillegg til andre marine ressurser. Delelinjeforhandlingen er også aktuell. Den pågår i skrivende stund og har fått en renessanse i kjølvannet av det sterke fokus den nåværende regjering rettet mot nordområdene i sine forhandlinger i 2005 (Soria-Moria-erklæringen).

1.3 Definisjon og avgrensning av problemstillingen

Problemstillingen kan angripes fra flere vinkler. En løsning kunne være å analysere uklarhetene i havrettens konvensjoner og vise hvordan både midtlinje- og sektorprinsippet kan tolkes som gyldig innenfor folkerettens rammer. Videre kunne det påpekes at det krever partenes samtykke for at Haag domstolen skal kunne dømme i saker av denne art. Når man i tillegg vet at Russland ikke har ønsket å føre saken inn for Haag-domstolen har man på en enkel, men utilstrekkelig måte besvart problemstillingen. Man hadde ikke fått svar på hvorfor Russland ikke har ønsket at Haag-domstolen skal ta stilling til saken. Vurderinger om hvorfor partene på tross av uklarheten i folkeretten ikke har klart å enes er også utelatt i denne tilnærming.

To tilnærminger til forhandlingsproblemet skiller seg ut i den publiserte litteraturen. Den strategiske og den aksiomatiske tilnærmingen. I den strategiske tilnærmingen presenteres forhandlingsmanøvrene som en del av et ikke-kooperativt spill. Der antas spillerne å velge det beste svar på de andre spillernes strategier uavhengig av forhistorien¹. Den aksiomatiske

¹ Dette begrepet kalles Delspill-perfekt likevekt.

tilnærmingen tar utgangspunkt i mengden av mulige utfall. En fastsetter så prinsipper/aksiomer som det er naturlig at det valgte utfallet har som funksjon av mengden av mulige utfall. Med denne tilnærmingen slipper man å spesifisere forhandlingsprosedyre eksplisitt, noe som kreves i den strategiske tilnærmingen. (Rubinstein 1982)

Dette bidraget analyserer delelinjeforhandlingene ved anvendelse av forhandlingsteori. Modellene som anvendes i analysen tilpasses den reelle forhandlingssituasjonen. Dette gjøres eksempelvis ved å la partenes handlingsrom beskrankes av den folkerettslige analysen og andre deskriptive sannheter. Innenfor disse rammer skisserer jeg årsaker til hvorfor man ikke har klart å komme til enighet.

1.4 Disposisjon av oppgaven

Kapittel 1 er innledende bemerkninger. I kapittel 2 presenteres bakgrunnsmateriale for oppgaven. Del 2.1 er todelt. Først beskrives den historiske kontekst, deretter presenteres de konkrete forhandlingene. I del 2.2 gjøres det rede for relevante folkerettslige betraktninger.

Kapittel 3 er teoridelen. Her presenteres det kooperative løsningsbegrepet Nash-forhandlingsløsning (1950), den ikke-kooperative løsningstilnærmingen Rubinsteins (1982) forhandlingsmodell og Putnams (1988) to-steps-spill. Kapittel 4 er analysedelen. Teorien tilpasses det deskriptive materialet, og årsaker til hvorfor en avtale har uteblitt diskuteres. Kapittel 5 oppsummerer analysen og presenterer oppgavens konklusjoner. Ut fra betraktningene gjort i analysedelen, skisseres det også opp forhold som kan legges til rette for en fremtidig forhandlingsløsning.

2.0 Bakgrunn

2.1 Historie

2.1.1 Historisk kontekst

På 1960-og 70-tallet opplevde man en sterk teknologisk utvikling innen fiskeri og havbruk. Europa var i forkant av utviklingen, og opparbeidet seg etter hvert en fiskeflåte med betydelig kapasitet. Kapasitetsøkningen i bransjen, i kombinasjon med at Latin-Amerika og Afrika i 1972 innførte økonomiske soner² og avgrenset internasjonale aktørers tilgang til sine farvann, førte til en vridning av fisket. Belastningen på havene i nord økte. Det mest ekstreme tilfellet er Vest Tyskland som økte fangsten i nordområdene fra 2000 tonn i 1972 til 76000 tonn i 1974 (Tamnes 1997). Flere bestander ble sterkt overbeskattet. En regional kommisjon, NEAFC (North East Atlantic Fisheries Commission), ble etablert for å regulere fisket i det nordøstlige Atlanterhavet. Kommisjonens hensikt var å komme fram til en multilateral avtale angående regulering av fisket. Motstridende interesser og nasjoner som opptrådte som gratispassasjerer hindret NEAFC å komme frem til et velfungerende regime i Barentshavet. Dette åpnet for alternative måter å regulere beskatningen på. Avklaring av eiendomsrett var middelet som ble tatt i bruk for å få gjennomført målet om bærekraftig utvikling for de viktige fiskebestandene i nord. Tankegangen bak beslutningen er kjent fra Robert H. Coases (1960) nobelprisgivende bidrag "The problem of social cost". Her argumenterer han for at dersom eiendomsrett er klart definert, forhandlinger lar seg gjennomføre kostnadsfritt og avtaler kan håndheves, vil private parter (statene) på egen hånd komme fram til samfunnsøkonomisk effektive løsninger. Konklusjonen blir ofte kalt "Coases teorem".

FNs 3. havrettskonferanse introduserte økonomiske soner som sikret kystnasjoner råderett over de marine ressursene i havet og på havbunnen ut til 200 nautiske mil (NM). Rundt Fastlands-Norge ble 200 NM økonomiske soner etablert i januar 1977. De nye spillereglene til havs gav Norge eksklusiv råderett over 2 millioner km² havareal, fem ganger Norges landareal. Overgangsavtaler ble forhandlet fram for land med historisk hevd på fiskerettigheter i området. Norge forhandlet med EU, Færøyene og Sovjetunionen og det ble enighet om gjensidige avtaler for fiske i hverandres farvann.

² Jamfør del 2.2

Grensesettingen mellom Norge og Russland i Barentshavet har vært kimen til en vedvarende konflikt mellom landene siden 1967. Da fant den første uformelle kontakten vedrørende grensedragningen sted. I startfasen var kontinentalsokkelkonvensjonen av 1958 rammeverket partene forhandlet innenfor. Etter 1977, når folkeretten ble komplimentert³ med 200 NM økonomiske soner, ble problemet aktualisert ved at avstanden mellom de to landene var for kort til at begge kunne opprette fullstendige økonomiske soner. Begge land hevdet sin rett innenfor det samme lovverket. I del 2.2 belyser jeg hvorfor begge parter argumenter var holdbare i henhold til folkeretten.

Parallelt med delelinjekonflikten har det internasjonale spenningsnivået vært høyt. Den kalde krigen var den varige konflikten mellom USA og Sovjetunionen og deres respektive allierte. Perioden varte fra slutten av 2. verdenskrig til tidlig på 1990-tallet da Sovjetunionen ble oppløst. Konflikten utartet seg som en militær, industriell, teknologisk, psykologisk, og ikke minst ideologisk maktkamp. Da forhandlingspartene befant seg på hver sin side, må den kalde krigen sies å være relevant for forhandlingene i Barentshavet. Med sin strategiske beliggenhet har Barentshavet vært et av gnisningspunktene mellom alliansene. Den russiske nordflåtenes nærvær, og dens kapasitet til å stenge den fysiske kommunikasjonen mellom USA og sine europeiske allierte, har gjort striden svært sensitiv for begge alliansene.

Da Gorbatsjov kom til makten i 1985 brukte Sovjetunionen ca 25 % av BNP på militæret og den økonomiske veksten var fraværende. Gorbatsjov reformerte økonomien gjennom reformen Perestrojka, og gjorde landet mer åpent gjennom reformen Glasnost. Dette gav resultater også for den kalde krigen i form av nedskalering av våpenkappløpet. I 1989 proklamerte Bush senior og Gorbatsjov at den kalde krigen offisielt var over.

2.1.2 Forhandlingshistorie

31. August 1967 foreslo Industridepartementet at UD skulle innlede forhandlinger om delelinjen i Barentshavet. Det norske oljeeventyret var i startgropen, og det skulle legges til rette for oljeutvinning nord for 62. breddegrad. UD gjorde de neste 3 år en rekke henvendelser til Sovjetunionen der midtlinjeprinsippet blir foreslått som delingsprofil. Norske myndigheter kjente til et dekret Sovjetunionen offentliggjorde i 1926. Dekretet

³ Folkerettslig sedvanerett. Ikke innført "de jure" før 1982.

proklamerte at alt land innlemmet av grensen i øst og grensen i vest, og lengdegradene trukket opp til nordpolen skulle regnes som sovjetisk territorie. UD fryktet at Sovjet ville legge dette dekretet til grunn for sitt krav i forhandlingene, og dette skulle vise seg å være en berettiget frykt. Utgangspunktet for forhandlingene når de første uformelle drøftingene fant sted i 1970 var overlappende krav på 175000km², hvorav 20000km² var et område i Polhavet (Kvalvik 2003).

Statsminister Trygve Brattli's Sovjetbesøk i mars 1974 la grunnlag for de første formelle forhandlinger november samme år. Norge stilte med ekspedisjonssjefen i UD's rettsavdeling Kjell Eliassen som forhandlingssjef og Sovjet stilte med sjefen for MID's (russisk UD) rettsavdeling Pjotr Jevsegev. Nesten uten unntak er det ekspedisjonssjefen i UD's rettsavdelingen som til enhver tid har ledet Norges forhandlinger. Russernes valg av delegasjonssjef har vært mer pragmatisk, men representanter fra rettsavdelingen i MID og den sovjetiske marines rettsavdeling har hele veien vært sentrale i delegasjonene.

Den første forhandlingsrunden mellom Eliassen og Jevsegev var resultatløs. Delegasjonene utvekslet sine standpunkter, men Sovjet ville ikke engang vedkjenne at det eksisterte et omstridt område i Barentshavet (Tamnes 1997). Som et alternativ kunne Sovjet godta en samarbeidsordning for petroleum for deler av sokkelen. På denne måten kunne de benytte seg av norsk teknologi som var i forkant av utviklingen og indirekte få innflytelse på norsk nordpolitikk. Samstyreordninger kunne gi Norge lojalitetsproblemer ovenfor sine allierte og var derfor en uaktuell strategi under den kalde krigen. Den norske holdningen var at en klarlagt grense måtte på plass før andre samarbeidsordninger kunne finne sted.

Allerede i 2. runde gjorde Norge sine første innrømmelser. Forslaget gikk ut på en matematisk utretting av delelinjen som ville begunstige Sovjet med 12000km² relativt Norges initiale krav. Det ble i tillegg foreslått et moratorium⁴ for området på 15 år (Holmelid 2001). Barentshavet var sensitivt for russerne grunnet nordflåtens tilstedeværelse i området. Alt som kunne hindre vestlig tilstedeværelse, eller presse den så langt vest som mulig, var positivt for russerne (Østreng 1986). Sovjet likte derfor ideen om et moratorium, men deres offisielle holdning var fremdeles at det ikke eksisterte et omstridt område øst for sektorlinjen.

⁴Partene utsetter anvendelsen av området.

Det var tilløp til eskalering av konflikten de første forhandlingsårene. Som svar på tilsvarende Sovjetisk aktivitet, sendte Norge et seismikkfartøy til det omstridte området. Sovjet protesterte, med henvisning til at virksomheten foregikk innenfor ”sovjetisk polarområde”, og varslet rakettoppskytninger som ville berøre undersøkelsesområdet (Kvalvik 2003). Utenlandske skip ble siden utestengt i 83 dager for å avholde rakettøvelser (Østreng 1977). Forhandlingsklimaet kjølnet. Norges forhandlingsleder Eliassen falt av ukjent grunn i unåde hos russerne og etter dette gav Norge fra seg initiativet i forhandlingene. Internt i Norge ble likedeling foreslått, men denne muligheten ble ikke uttalt da det ville vært forhandlingsmessig uklokt uten bevegelser i de Sovjetiske standpunktene (Holmelid 2001).

Gråsoneavtalen ble forhandlet frem av Jens Evensen i perioden mellom 4. og 5. offisielle delelinjemøte. Hensynet til en bærekraftig ressursutnyttelse i Barentshavet gjorde det viktig å ha klare retningslinjer vedrørende fiske i Barentshavet.⁵ De sovjetiske myndighetene ønsket at Jens Evensen og Arne Treholt også skulle overta delelinjeforhandlingene for Eliassen. Etter uformelle samtaler i 1979 ble den norske delegasjonen invitert til Moskva. Møtet fant sted i april 1980 og var det 5. offisielle møtet. Den norske forhandlingssjefen var Jens Evensen og stemningen var håpefull siden møtet ble arrangert på russisk initiativ. Fra norsk side ble ønsket om et kompromiss gjentatt, mens Sovjet presenterte sine ønsker om sektorlinjen og avtaler som innebar bilateralisering. Det ble spekulert i om møtet var satt i scene for å ta fokus bort fra Sovjets krig i Afghanistan.

Sommeren 1980 kom det frem at Sovjet i mange år hadde utført omfattende seismiske undersøkelser i den omstridte sonen. Sovjet provoserte ytterligere ved å gi oljeselskaper tilbud om prøveboring i området. Fra norsk side ble det arbeidet via flere kanaler for å hindre sovjetisk oljeaktivitet i sonen. Overfor Sovjet kunne det kun bemerkes at prøveboringer ville stride mot folkeretten. Eventuelle petroleumsselskaper som takket ja kunne sanksjoneres ved å stenges ute fra norsk sokkel.⁶ Ingen selskaper takket ja til Sovjets forespørsel.

1985 blir et skandalepreget år i de norsk-russiske relasjonene. Sommeren dette året ble slepekabelen til ett norsk seismikkfartøy kappet av en sovjetisk fregatt 50 km vest for sektorlinjen. Russerne hevdet hendelsen var et uhell, og beklaget før norske myndigheter besvarte provokasjonen. Beklagelsen ble vurdert som tilfredsstillende, men endret ikke på

⁵ En nærmere beskrivelse av avtalen og forhandlingene i forkant vil presenteres i del 4.1.1

⁶ Intervju av Bergsaker, E., medlem av forhandlingsdelegasjonen fra 1970-86. Gjengitt i Kvalvik (2003)

det faktum at det var en betydelig skjevhet i seismikkdataene de to landene hadde tilegnet seg (Tamnes 1997). Dette året ble også Arne Treholt dømt for spionasje. Opposisjonen var svært kritisk til utformingen av gråsoneavtalen i sin tid, og det ble spekulert i om Treholt kunne ha påvirket disse forhandlingene. Dommen endret ikke den norske strategien eller den norske holdningen til gråsoneavtalen (Holmelid 2001).

Den 9.runden i Moskva (1986) etterfulgte et møte mellom Gorbatsjov, Rysjkov og Gro H. Brundtland. Selv om forhandlingene ikke gav noen konkrete resultater uttalte den norske delegasjonen at møtet var positivt (Aftenposten Morgen⁷ 18.12.1986). De tunge sovjetiske reformene var i startgropen og den håpefulle stemningen ble forsterket av Gorbachevs ”Murmansktalet” hvor han signaliserte et klarere skille mellom militære og ikke-militære anliggender i arktiske strøk. Forsknings samarbeid over landegrensene og petroleumssamarbeid ble også tatt til ordet for i talen (Østreng 1989). Statsminister Rysjkov fulgte opp ”Murmansktalet” på Norgesbesøk i januar 1988. Han skisserte da et løsningsforslag som innebar en tillitssone med likeverdig ressursutnyttelse over deler av gråsonens utstrekning. Brundtland svar var at en løsning med uavklart grense var uakseptabel for Norge. Grunnet maktasymmetrien mellom landene fryktet Norge at Sovjet ville dominere en fellesstyreordning, og at man kunne komme i lojalitetskonflikter med sine allierte. Det uløste spørsmålet ble uttalt å være ”hemmende på samarbeidet” (AM 15.01.1988). Brundtland og utenriksminister Sjevardnadze ble senere samme år enig om at samtaler skulle gjenopptas på ekspertnivå og utenriksministernivå. Sjevardnadze avviste ikke muligheten for en klar grensesetting.

Januar 1989 ble det kjent at Sovjet for første gang i forhandlingene hadde veket fra det absolutte sektorkravet. En hemmelig sovjetisk delegasjon hadde gjennomført ekspertsamtaler i Oslo i desember 1988 og sagt seg villig til å rette ut sektorlinjen i områdene lengst nord (Madsen 1989). Med dette var kompromissforhandlingene i gang. 6. juni 1991 mottok Gorbatsjov Nobels fredspris for avslutningen av krigføringen i Afghanistan. Det knyttet seg store forventninger til Norgesbesøket. Man håpet på utspill i delelinjesaken, men det skulle vise seg at forventningene var grunnløse. De sovjetiske fagfolkene var ikke engang med i delegasjonen (AM 04.06.1991). Årsaken til dette kan ha vært flere. Sovjetunionen var iferd med å splittes opp, og det var trolig ikke ønskelig med større utspill like før Russland skulle overta forhandlingene. På pressekonferansen etter

⁷ Aftenpostens Morgen og Aften vil i fremtidige referanser forkortes til AM og AA.

Gorbatsjovs Nobelforedrag uttalte han at Norge og Russland nå var kommet til enighet om fordelingen av $\frac{3}{4}$ av omstridt sone. Både han og Brundtland var tilfreds med fremgangen i forhandlingene (AM 06.06.1991).

Etter Sovjets offisielle oppløsning i 1991 fikk Norge en ny aktør å forholde seg til. Uklarheten om maktforhold i det nye Russland og andre prioriteringer i tiden rundt den nye statsdannelsen førte til utsettelse i forhandlingene. Jan Flatla som hadde overtatt sjefsforhandlerjobben etter Tresselt uttalte: "Vi maser selvsagt ikke, men er beredt til å reise til Moskva straks vi blir invitert" (AM 09.09.1991). Norge var første land som anerkjente Russland som egen stat. Aftenposten spekulerte i at den raske anerkjennelsen var ment å skulle bidra til fortgang i delelinjeforhandlingene.

28. april 1992 møttes de nye aktørene for første gang. Jan Flatla ledet den norske delegasjonen, mens russerne stilte med en forholdsvis ny delegasjon med Leonid Skotnikov i spissen. På tross av aktørskiftet, bygget forhandlingene på tidligere oppnådde resultater (AM 29.04.1992). Flatla opplyste at det var enighet om å intensivere forhandlingene. Et nytt hovedpunkt i forhandlingene var hvordan fiskeriregime i Barentshavet skulle se ut etter en delelinje var på plass (NTB 29.06.1992). Flatla fortalte at "Oppklarende samtaler om fiskerispørsmål tok det meste av tiden" (NTB 17.07.1992). Særlig viktig var fiskerispørsmålene for russerne. Biologien i Barentshavet er bygd opp slik at gyteplassene og dermed "småfisken" er på russisk side, mens fisken vokser seg stor og verdifull i sin vandring inn i norsk farvann.

Mot slutten av 1992 forverret forhandlingsklimaet seg. Flatla uttalte at holdningene i Moskva var steilere, og fiskerispørsmålet hadde bidratt til å komplisere situasjonen (NTB 01.10.1992). Etterrettingsagent Viktor Fedik utvisning fra Norge bidro ytterligere til den anspente situasjonen. Forholdet mellom partene var en periode iskaldt (AM 14.10.1992 01.11.1992).

I Bodø i januar 1993 møttes Russlands utenriksminister Andrej Kosyrev og hans norske kollega Torvald Stoltenberg. Det var en forsonende tone, og Kosyrev foreslo en løsningsmodell for delelinjekonflikten i Barentshavet. Forslaget gikk ut på å gjennomføre parallelle forhandlinger om delelinjen og andre samarbeidsløsninger med sikte på samtidig undertegnelse. Om enn ikke uttalt bevegde forhandlingene seg allerede i denne retning med introduksjonen av fiskerispørsmål i delelinjeforhandlingene. Kosyrev informerte pressen om

at det kun gjenstod å fordele 16 % av omstridt sone og at russiske eksperter vurderte petroleumsressursene i Barentshavet til å kunne være ”på linje med de i Den Persiske Gulf”. Han presiserte derfor viktigheten av en avtale som ingen av partene ”tapte” på (NTB 10.01.1993, AM 11.01.1993).

I juni samme år informerte Flatla norsk presse om at forhandlingene igjen stod i stampe. Ingen av partene ville gjøre innrømmelser når man nærmet seg områdene i sør der en antok de mest petroleumsrike feltene var. Det nevnte fiskerispørsmålet med samarbeid om utnyttelsen av torskebestanden bidro til å vanskeliggjøre forhandlingene (AA 11.06.1993). Etter møtet brøt forhandlingene sammen, og det skulle ta to år før partene igjen kom sammen. I tiden som hadde gått hadde begge delegasjonene igjen fått nye forhandlingssjefer. Den norske sjefen var Hans Wilhelm Longva, sjef i UD's rettsavdeling, og den russiske var hans kollega Aleksandr Kodakov. (NTB 21.04.1995, 24.04.1995).

Under sitt Norgesbesøk i 1996 uttalte president Boris Jeltsins at forhandlingene skulle bevege seg parallelt. Det skulle være samtidige forhandlinger om delelinjen og samarbeidet om utnyttelse av ressursene i området. Det var håp fra norsk hold om at besøket skulle gi russiske forhandlere et ”politisk puff” (AM 27.03.1996). Nye forhandlingsmøter ble gjennomført i Moskva i mai og august. Forhandlingene var da parallelle i form av at endelig grensedragelse og fellesløsninger for utbygging og transport av olje og gass ble diskutert (AM 23.05.1996, NTB 29.08.1996, 06.11.1996).

I mars 1998 ble en ny spionavsløring rullet opp. Fem russiske diplomater ble utvist som resultat av vervingsforsøk i politiske miljøer. Den diplomatiske krisen kom svært ubeleilig for delelinjeforhandlingene. Statsminister Bondevik hadde hatt en god tone med sin kollega Tsjernomyrdin i tidligere delelinjesamtaler på politisk nivå. Resultatet av avsløringene ble at Bondevik ”med tungt hjerte” avlyste et offisielt Russlandbesøk (NTB 12.03.1996, 13.03.1996). Russerne svarte med utvisningen av to norske diplomater, og ved å legge press på norske myndigheter i forhold til en radar som ble satt opp i Vardø. Det ble spekulert i om radaren skulle benyttes i amerikanernes planlagte rakettforsvar. Russerne ønsket derfor opplysninger om tekniske kjennetegn og funksjon (Bergens tidene 30.04.1998).

Kongeparet gjennomførte sin planlagte reise til Moskva. På en felles pressekonferanse under besøket ”beordret” Boris Jeltsin de to lands utenriksministere å komme til en løsning på delelinjesaken. Den politiske viljen førte til flere forhandlingsmøter på tross av den

anstrengte diplomatiske situasjonen. Utenriksminister Vollebæk måtte likevel innrømme at delelinjeforhandlingene gikk tregt (NTB 09.11.1998, AM 04.12.1998). Bondevik gjennomførte det planlagte statsbesøket i mai 1999. På en pressekonferanse i Arkhangelsk før Moskvabesøket tok han på eget initiativ opp delelinjesaken og tok til ordet for en endelig løsning i saken. Han signaliserte også behovet for en politisering av saken, i stedet for de resultatløse ekspertdrøftelsene (AM 28.05.1999). Bondevik ønsket ikke å uttale seg angående de faktiske samtalene med presidenten. Det var intern maktkamp i Russland i perioden Bondevik var der, og det kan virke som om delelinjeforhandlingene ikke ble prioritert under møtet. Store deler av programmet under besøket ble faktisk kullkastet, inkludert samtalene med statsminister Tsjernomyrdin som var opptatt med diplomatisk aktivitet i forbindelse med krigen i Kosovo. (AM 29.05.1999).

Den norske verneplanen for Svalbard var kimen til konflikt i 2001. Russerne mente at Norge førte en aktiv politikk for å presse de vekk fra Svalbard. Statsminister Jens Stoltenberg diskuterte verneplanen i et møte med president Vladimir Putin juni 2001, og møtet var vellykket sett i lys av uvissheten som rådet i forkant av møtet. En talsmann for UD kunne tidlig i 2002 informere om at forholdet mellom naboene var i klar bedring og at tonen mellom landene var radikalt forandret (NTB 25.04.2001, VG 21.06.2001, AM 19.01.2002).

I 2001 kunne Aftenposten melde at også russiske petroleumsselskaper hadde kastet seg inn i diskusjonen angående delelinjeforhandlingene. (AM 18.06.2001). Dette er interessant i forhold til at misnøye blant oljeselskaper påvirker gevinsten av status quo i Russland.

I 2003 refererte Aftenposten til uttalelser fra petroleumsselskapet Upstream. De uttalte at norske myndigheter hadde lagt frem nye forslag for fordeling av olje og gass forekomstene i deler av det omstridte området. Olje og energiminister Steensnæs verifiserte at det var presentert en ny plan for felles utvikling av olje og gassressurser i deler av det omstridte området. Upstreams erfaring var at fordelingen skulle være 51/49 i norsk favør vest for grensen og motsatt øst for grensen (AM 15.03.2003). Dette forslaget representerte noe helt nytt i forhandlingene fra norsk side. Hvis Upstream var velinformert om forslaget betyr dette at en fellesstyreordning ikke lenger er uaktuelt for Norge. En løsning av denne typen er spennende fordi man får på plass en endelig grense, samtidig som man fjerner risikoen for at et land vil sitte igjen med liten ressursrikdom i sin del av området. Forhandlingene ledet ikke frem. De brøt sammen i to år før de ble gjenopptatt i desember 2005 med ekspedisjonssjef Rolf Einar Fife som ny norsk forhandlingssjef. Energi og fiskeri spørsmål

diskutert. Fife uttalte til Dagens næringsliv at ”de så for seg et energisamarbeid på tvers av en ny delelinje” Han sier også at ”forhandlingene hadde vært betydelig lettere om det ikke var mistanke om store ressurser på havbunnen”. Den russiske energiministeren uttalte i etterkant av møtet at han trodde på løsning innen 6 måneder. På tross av at denne uttalelsen er falsifisert av historien, kan man tolke den i retning av at man har kommet langt i forhandlingene (NTB 02.11.2005, 04.12.2005, Dagens Næringsliv 06.12.2005).

Under et Norgesbesøk i mars 2006 gjentok statsminister Mikhail Fradkov de russiske synspunktene om kartlegging og utnyttelse av ressursene i sonen før fullførte delelinjeforhandlinger. Statsminister Stoltenbergs svarte, som norske statsledere konsekvent har svart, at Norge ønsket en klar delelinje på plass før man kan snakke om en felles forvaltning av ressursene i sonen (NTB 29.03.2006).

I et intervju med TV2 uttalte utenriksminister Jonas Gahr Støre at en endelig løsning i Barentshavet ikke er langt unna. Han understreket i samme intervju at vanskelige saker gjensto. Samtidig uttrykte han håp om at den politiske viljen som nå eksisterte på begge sider ville gjøre forhandlingene lettere. Stoltenberg og Putin la også vekt på den positive utviklingen i delelinjeforhandlingene på en pressekonferanse i Helsingfors i november 2006. Stoltenberg var tilfreds med at det nå var politisk vilje til løsning i Moskva (NTB 24.11.2006).

2.1.3 De viktigste historiske hendelsene

1960 - 70-tallet	Sterk teknologisk vekst i fiskerisektoren. Overbeskatting av bestander i Barentshavet.
1967	Første uformelle delelinjekontakt mellom partene.
1974	De formelle delelinjeforhandlingene tar til.
1975	Norge gjør første innrømmelse i forhandlingene: matematisk utretting av midtlinjen.
1977	Gunvor Galtung Haavik arresteres for spionasje.
1978	Gråsoneavtalen trer i kraft.
Slutten av 70-tallet	Kyststatene introduserer 200 nautiske mils økonomiske soner i regi av FN for å ha mulighet til å regulere fisket.
1985	Russisk fregatt kapper slepekabelen til norsk seismikkfartøy vest for sektorlinjen – Arne Treholt blir dømt for spionasje – Glasnost og Perestrojka
1989	Sovjet gjør sin første innrømmelse, kompromissforhandlingene er i gang.
1991	Russland oppløst - Ny aktør i delelinjeforhandlingene.
1992	Etterretningsagent Viktor Fedov utvises fra Norge.
1993	Kun 16 % av omstridt sone gjenstår å fordele.
1998	Spionavsløringer – 5 Russiske diplomater utvises fra Norge.

2.2 Folkerett

”den del av retten som regulerer rettsforholdene mellom stater, i deres egenskap av sådanne”

Castberg (1948)⁸

Dette er den tradisjonelle definisjonen av folkerett. Den er kritisert for å ikke inkludere internasjonale ikke-statlige aktører og individer som i folkerettslig forstand omfattes av lovene, men er tilstrekkelig for denne oppgaven som tar for seg en dispuTT mellom to stater som handler ”i deres egenskap av sådanne”. De nedfelte konvensjonene i FN er folkerettens fundament. Sammen med globale, regionale og bilaterale traktater er konvensjonene den del av folkeretten som kalles ”de jure”, eller ”basert på loven”. ”De facto”, eller ”i praksis” er den andre del av folkeretten. ”De facto” omfattes av prejudikater⁹ fra domstolene knyttet til FN, og sedvane som er innarbeidet i det internasjonale samfunn. Summen av ”de jure” og ”de facto” kalles ”international law” eller folkerett.

”Havets frihet” kontra omfattende kystjurisdiksjon har vært konkurrerende prinsipper i dannelsen av havretten. Det har derfor vært vanskelig å komme til enighet om hvor mange nautiske mil utenfor kysten en stat skal ha suverenitet, og råderett over. Den første havrettskonferansen ble avholdt i Genève i 1958. Fire konvensjoner ble vedtatt:

- Konvensjonen om sjøterritorier og den tilstøtende sone
- Konvensjonen om det åpne hav
- Konvensjonen om fiske på det frie hav og om bevaring av dets levende ressurser
- Konvensjonen om kontinentalsokkelen

Kontinentalsokkelkonvensjonen av 1958 ble ratifisert av begge partene i delelinjekonflikten. Artikkel 6 (1)(2) tar for seg situasjonen der to staters motstående kyster hindrer dem fullstendig størrelse på kontinentalsokkelen som definert i artikkel 1.

”The boundary of the continental shelf appertaining to such states shall be determined by agreement between them. In the absence of agreement, and unless other boundary line is justified by special circumstances, the boundary is the median line”¹⁰

⁸ Gjengitt i: Ruud, M. og Ulfstein, G. (1998) s 16

⁹ Et prejudikat er en dom som avgjør et rettslig tvilsspørsmål.

¹⁰ Paragraf 6(1) i Kontinentalsokkelkonvensjonen av 1958

Hva de spesielle omstendighetene er, og hvordan disse forholder seg til prinsippet om midtlinjen er ikke definert. Denne uklarheten spesielt og generell uklarhet i folkeretten vedrørende den aktuelle problematikken er delelinjekonfliktens kjerne. Norge hevder det gyldige delingsprinsippet er midtlinjeprinsippet, mens Sovjetunionen og senere Russland har påpekt flere ”spesielle omstendigheter” som skulle tilsi at sektorlinjen skal følges. Begge landene har argumentert med bakgrunn i kontinentalsokkelkonvensjonen, og kan med bakgrunn i denne sies å ha retten på sin side.

Under havrettsforhandlingene i 1958 kom man ikke til enighet om bredden på sjøterritoriet eller antall nautiske mil en kyststat eksklusivt skulle kunne høste av ressursene. To år senere ble derfor den andre havrettskonferansen holdt, men man fant heller ikke her et svar på de uløste spørsmålene. Utnyttelsen av ressursene på havbunnen kom inn som et ekstra element når FN innkalte til den 3. havrettskonferansen i 1973. Forhandlingene pågikk i 9 år, og resulterte i FNs havrettskonvensjon av 1982. Denne konvensjonen er i dag det sentrale regelverket i havretten. Etter konvensjonens artikkel 311 (1) går den foran de fire konvensjonene fra 1958 når konvensjonene motsier hverandre (Ruud og Ulfstein 1998). Det er et poeng at havrettskonvensjonen av 1982 ikke motsier artikkel 6 (1)(2) i kontinentalsokkelkonvensjonen. Dermed er både havrettskonvensjonen av 1982 og kontinentalsokkelkonvensjonen av 1958 gyldige i dagens folkerett.

Havrettskonvensjonen av 1982

Kyststatenes suverenitet strekker seg over de indre farvann, til territorialfarvannet. Territorialgrensen er trukket 12 nautiske mil fra grunnlinjene¹¹. Kyststaten har i dette området full lovgivnings-, doms- og tvangsjurisdiksjon i, over og under territorialfarvannet. U-landene lobbet for utvidet suverenitet over havområdene utenfor kysten slik at de kunne få bedre kontroll over naturressursene sine. En slik utvidet suverenitet kunne ikke stormaktene godta da dette ville redusere den frie båtferdselen på havet. Forhandlingene resulterte i innføringen av 200 NM¹² økonomiske soner. I sonen gjelder verken bestemmelsene for åpent hav eller kyststatenes suverenitet¹³, og er således et kompromiss. Kyststaten har suverene rettigheter når det gjelder utforskning, utnyttelse og forvaltning av alle ressurser i og under havnivå, og på kontinentalsokkelen som ligger i den økonomiske sonen.¹⁴ Den økonomiske

¹¹ kysten

¹² Det kan foreligge forhold som tillater at sokkelen strekker seg ut til 350 NM.

¹³ Artikkel 55 og 57 om ”Exclusive economic zone” og 86 om ”high seas” i Havrettskonvensjonen.

¹⁴ Artikkel 56 i Havretten av 1982

sonen har også egenskaper tilsvarende internasjonalt farvann i form av frie rettigheter til overflying, skipstrafikk og legging av rørsystemer for ubåttrafikk og petroleumsvirksomhet.

Havrettskonvensjonen av 1982 har egne paragrafer om overlappende økonomiske soner og hvordan kontinentalsokkelen skal fordeles mellom land med motstående og tilstøtende kyster.

”The delimitation of the exclusive economic zone between States with opposite or adjacent coasts shall be effected by agreement on the basis of international law, as referred to in article 38 of the statute of the international Court of Justice, in order to achieve an equitable solution.”¹⁵

Denne artikkelen er ikke oppklarende for grensedragningsdisputter. Den folkerett som foreligger på området er så vag at man ikke kan legge den til grunn for en avtale. Det art 74 og 83 sier er at ved overlappende økonomiske soner og kontinentalsokkeler henstilles man til å komme frem til en avtale, eller levere det til en ICJ (International Court of Justice) og la de ta stilling til hva som er en ”equitable solution”.

ICJ er et av FNs hovedorganer. Domstolens statutter er en del av FN pakten, og således akseptert av alle FN land. Likevel er en grunnleggende forutsetning for at en sak skal kunne bringes inn for ICJ at domstolens jurisdiksjon er gjensidig akseptert av de to berørte statene. Aksepten kan gis på ad hoc basis i en konkret sak, eller som en erklæring under den fakultative klausul¹⁶. Hvis gjensidig aksept av jurisdiksjonen ikke foreligger er domstolen tvunget til å avvise saken (Ruud/Ulfstein 2006, kap 18). Det samme gjelder også for Havrettsdomstolen som er underlagt samme prosedyrer som ICJ (www.Itlos.org/start2_en.html).

I noen saker, eksempelvis av miljømessig karakter, kan en sak tvinges gjennom i domstolene.¹⁷ Da fiskerireguleringen i området er ivaretatt via gråsoneavtalen er ikke delelinjesaken av en slik karakter at et tvungent rettsoppgjør er aktuelt. Om lag en tredjedel av FNs medlemsland har forhandsgodkjent ICJs jurisdiksjon. Som man kan se på ICJs hjemmeside under har Norge erklært den fakultative klausul, mens Russland ikke har gjort denne erklæringen. Konsekvensen er at partene på ad hoc basis må komme til enighet om at

¹⁵ Artikkel 74(1) i Havretten av 1982

¹⁶ En erklæring under den fakultative klausul er en ensidig erklæring til FNs generalsekretær om at man godtar domstolens jurisdiksjon ovenfor andre stater som har avgitt tilsvarende erklæring.

¹⁷ Korrespondanse med Maria Ulrika Askheimer, stipendiat i folkerett ved Universitetet i Tromsø

konflikten skal føres inn for ICJ. Hvis en av partene ikke ønsker en rettslig prøvelse av saken, kan de altså unilateralt bestemme seg for dette. Norge har flere ganger henvendt seg til Russland med ønske om å la ICJ dømme i delelinjekonflikten. Dette ønsket har så langt ikke blitt innvilget av Russland. Adferden tyder på at status quo har blitt vurdert som gunstig i Russland. Det bør også nevnes at det under kalde krigen var en generell skepsis mot ICJ i Øst Europa (Ruud/Ulfstein 2006). At Russland ikke ønsket å gi fra seg politisk kontroll over en beslutning som sikkerhetspolitisk var av så stor betydning til et organ de ikke hadde tiltro til er ikke vanskelig å skjønne. Når man i tillegg tar i betraktning at status quo hindret vestlig tilstedeværelse jamført folkeretten, ville enhver domsavsigelse som ikke gav russerne fullt medhold være sikkerhetspolitisk nytteforringende relativt status quo.

3.0 Teoridel

3.1 Kooperative og ikke-kooperative spill

Ikke-kooperativ spillteori modellerer strategisk interaksjon på normalform og i ekstensiv form. I denne type spillteori inngår en beskrivelse av samhandlingsprosessen mellom partene. Det er eksempelvis spesifisert til hvilken tid partene handler, hva de vet om spillhistorien når en handling avkreves og om man med sikkerhet vet hvilken type¹⁸ motspilleren er. Rubinsteinmodellen som blir presentert i del 3.3 er en ikke-kooperativ tilnærming til en forhandlingssituasjon. Modellen beskriver partenes betraktninger i forhandlingene og prosessen frem til et utfall foreligger. Et spesielt interessant begrep i ikke-kooperative spill er den delspill-perfekte likevekt. Likevekten betegner en strategiprofil der ingen spiller, noe sted i spillet har insentiv til å avvike sin likevektsstrategi når han blir informert om de andre spillernes likevektsstrategi, og tror de følger denne. Dette gjelder uavhengig av spillhistorien på det tidspunkt et handlingsvalg avkreves. Den delspill-perfekte likevekten er en prediksjon over hvilket forhandlingsutfall en kan vente seg i forhandlinger der rasjonelle aktører samhandler.

Kooperativ spillteori er en aksiomatisk tilnærming til en spillsituasjon. Funksjonen som tilordner et utfall til spillsituasjonen blir pålagt prinsipper/aksiomer som det er naturlig at en slik funksjon (*løsning*) har. Et kooperativt løsningsbegrep predikerer dermed hvilket utfall spillerne kommer frem til som funksjon av spillsituasjonen. Den faktiske interaksjonen forblir umodellert og man unngår derfor vanskeligheter som ikke-kooperative løsningsbegreper støter på. Om kooperative løsningsbegrepene har noen verdi i praksis må undersøkes ved empiriske analyser. Her kan man bekrefte eller avkrefte funksjonens forklaringskraft. Nash-forhandlingsløsning som blir presentert i del 3.2 er et kooperativt løsningsbegrep. Fra fire aksiomer genererer Nash (1950) en funksjon som entydig bestemmer utfall som funksjon av forhandlingssituasjonen.

¹⁸Typen kan være entydig bestemt, eller at partens type er beskrevet av en sannsynlighetsfordeling.

3.2 Nash-forhandlingsløsning (1950)¹⁹

Et forhandlingsproblem er et par (Ω, d) der Ω er mengden av partenes nyttevektorer for alle mulige avtaler. d er uenighetspunktet og representerer summen av partenes gevinst over periodene med uenighet. En forhandlingsløsning er en funksjon som, med hensyn på forhandlingsproblemet, entydig bestemmer en avtale.

Muthoo (1999) fokuserer spesielt på forhandlingsproblemene som tilfredsstiller antakelsene under.

Antakelse 3.1

Paretofronten Ω^e til Ω utgjør en konkav funksjon, h.

Det eksisterer en u_R slik at $u_R \succ d_R$ og $h(u_R) \succ d_N$.²⁰

Antakelse 3.2

Mengden med Paretoeffektive gevinstpar, Ω^e , er lukket.²¹

Mengden av alle gevinstpar som tilfredsstiller antakelsene over kalles Σ .

$$\Sigma = \{(\Omega, d) : \Omega \subset \mathbb{R}^2, d \in \mathbb{R}^2 \text{ og } (\Omega, d) \text{ tilfredsstiller 3.1 og 3.2}\}$$

$h(0) > 0$ og h er strengt avtagende i u_R . Dette følger av definisjonen av Paretoeffektivitet²².

Økt gevinst til en part krever at den andre parts gevinst reduseres. Hvis dette ikke er tilfellet, kan avtalen i utgangspunktet ikke vært Paretoeffektiv og derav på Paretofronten.

Nash (1950) argumenterer for at en forhandlingsløsning bør tilfredsstille 4 rimelige krav/aksiomer. Aksiomene er presentert i appendiks 1. Videre viser han at når disse 4 kravene blir pålagt utfallsmengden er det kun en forhandlingsløsning/funksjon, Nash-forhandlingsløsning (NBS), som evner å velge det entydige forhandlingsutfallet (som funksjon av forhandlingssituasjonen). Forhandlingsløsningens tilnærming er aksiomatisk og det inngår ikke en modellering av den strategiske interaksjonen. Nash-forhandlingsløsning er derfor et kooperativt løsningsbegrep.

¹⁹ Metoden brukt i kapittelet er gjengivelser av Muthoo 1999 kapittel 2

²⁰ Antakelsen sikrer at det eksisterer en avtale der begge partene får høyere gevinst enn uenighetspunktet.

²¹ Dette er en teknisk antakelse. Den er inkludert fordi forhandlingsløsningen er en maksimering og man finner et bestemt maksimum når man maksimerer over en lukket mengde.

²² Paretoeffektivitet: Ingen part kan unilateralt forbedre egen nytte uten at motspillerens nytte forringes.

Definisjon av Nash-forhandlingsløsning (1950)

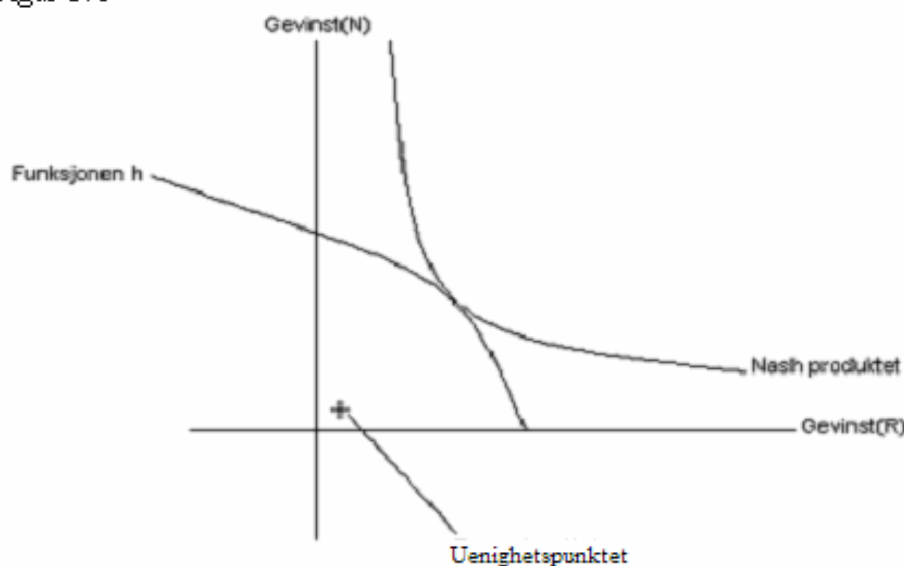
For hvert forhandlingsproblem (Ω, d) som tilfredsstiller antakelsene over, er NBS en funksjon $f^N(\Omega, d) \equiv (f_R^N(\Omega, d), f_N^N(\Omega, d))$, $f^N : \Sigma \in \mathbb{R}^2$ som er den entydige løsningen til følgende maksimeringsproblem:

$$\max_{(u_N, u_R) \in \theta} (u_N - d_N)(u_R - d_R)$$

$$\text{der } \theta \equiv \{(u_N, u_R) : u_R \in I_R, u_N = h(u_R), u_R \geq d_R \text{ og } u_N \geq d_N\}^{23}$$

Funksjonen leder frem til et entydig kooperativt utfall. Nash-produktet $(u_N - d_N)(u_R - d_R)$ er kontinuerlig og strengt kvasikonkav, og antakelse 3.1.1 sikrer at h er strengt avtagende og konkav og at θ ikke er tom. Funksjonen h representerer Paretofronten i forhandlingsproblemet og er avtalen som gir maksimal verdi for Norge, gitt Russlands verdinivå. Figur 3.1 illustrerer forhandlingsløsningen. Grafen for Nashproduktet er en nivåkurve av en tredimensjonal strengt kvasikonkav funksjon. I den todimensjonale figuren blir nivåkurven strengt konveks. Nivåkurven til Nashproduktet som tangerer Paretofronten gir gevinstene til partene, hvis inverse²⁴ representerer den avtalen som er Nash-forhandlingsutfall.

Figur 3.1

²³ Dette betyr at u_N er en funksjon av u_R og at maksimeringen gjøres over mengden av avtaler der begge parter har høyere gevinst enn uenighetspunktet. En part vil aldri godta avtalen, dersom han/hun kommer bedre ut ved å ikke godta avtalen.

²⁴ Inverse av en parts nyttefunksjon

3.3 Rubinsteins (1982) forhandlingsmodell

Rubinsteins forhandlingsmodell spesifiseres en forhandlingsprosedyre nært knyttet til hvordan faktiske forhandlinger gjennomføres. I bilaterale forhandlinger vil først spiller i komme med et "bud", eller et forslag til avtale. Spiller j mottar budet, og svarer med å enten godta, hvorpå spillet er ferdig og gevinstene fordeles, eller å forkaste og gi et motbud, hvorpå forhandlingene fortsetter til neste runde. I 3. runde har spiller i samme strategirom som spiller j hadde i runde 2. Forhandlingene fortsetter til en av spillerne godtar et bud. Partene setter mer pris på en gevinst i dag relativt til en gevinst i en fremtidig runde. Dette representeres ved neddiskontering av fremtidige gevinster. Rubinsteinmodellen er strategisk interaksjon representert i ekstensiv form. Modellen er av ikke-kooperativ karakter fordi det spesifiseres en prosedyre for hvordan partene samhandler og hvordan et forhandlingsutfall fremkommer. I fortsettelsen av del 3.3 vil jeg definere begrepet delspill-perfekt likevekt. Videre presenterer jeg Rubinsteinmodellen og utleder strategiprofilen som er delspill-perfekt likevekt i modellen.

Definisjon Delspill-perfekt likevekt:

En delspill-perfekt likevekt er en strategiprofil som spesifiserer en Nash-likevekt i hvert delspill²⁵ av det opprinnelige spillet. (Watson 2002)

Delelinjeforhandlingene er bilaterale mellom Norge(N) og Russland(R)

i gir bud, x_i til j $0 \leq x_i \leq \pi$ $i = N, R$

$$\delta_i = (1 - r_i)$$

π - Verdien på objektet det forhandles om. I vårt tilfelle er dette 175000km² av havareal og kontinentalsokkel med ulik og ukjent verdi. Havbunnens struktur er av en slik natur at hele området utgjør en av partenes kontinentalsokkel..

x_i - er budet spiller i gir til spiller j.²⁶

r_i - Diskonteringsraten

δ_i - Diskonteringsfaktoren

²⁵ Et delspill i et spill på ekstensiv form er en node x, der verken x eller noen av etterfølgerne til x er i en informasjonsmengde som inneholder noder som ikke er etterfølger av x. I den delspill-perfekt likevekten har strategiprofilen Nash-likevekt også i de delspillene som utelukkes av "spillets gang".

²⁶ Mothoo's konvensjon brukes. x_i er andelen av π som tilfaller budgiver i.

Norges gevinst av å avslå et bud fra Russland er $\delta_N * x_N^*$. Dette er det diskonterte likevektsbudet som Norge vet aksepteres neste runde. Symmetrisk er Russlands gevinst av å avslå et bud fra Norge lik $\delta_R * x_R^*$. Likevekten krever at Norge aksepterer enhver x_R der $\pi - x_R \geq \delta_N * x_N^*$ og vice versa. Samtidig vil ikke budgiver gi høyere bud enn at mottaker akkurat velger å akseptere. Vi kan således sette likhet i likevektskravet.

$$(1) \pi - x_N^* = \delta_R * x_R^*$$

$$(2) \pi - x_R^* = \delta_N * x_N^*$$

Løser ut for x_N^* og x_R^*

$$(3) x_N^* = \frac{1 - \delta_R}{1 - \delta_R \delta_N} * \pi$$

$$(4) x_R^* = \frac{1 - \delta_N}{1 - \delta_N \delta_R} * \pi$$

(3) og (4) er likevektsbudene partene byr når de blir avkrevd en handling. Den andre parten mottar $\pi - x_i^*$.

Resultat 3.1

Følgende strategier er delspill-perfekt likevekt i Rubinstein modellen

Spiller N byr alltid x_N^* , og aksepterer et bud x_R hvis og bare hvis $x_R \leq x_R^*$.

Spiller R byr alltid x_R^* , og aksepterer et bud x_N hvis og bare hvis $x_N \leq x_N^*$.

x_N^* og x_R^* er definert i (3) og (4).

Den delspill-perfekte likevekten er entydig.²⁷

Følgende egenskaper følger av den delspill-perfekt likevekt:

Egenskap 3.1: Når en spiller gir et likevektsbud blir det akseptert av den andre spilleren.

Egenskap 3.2: I likevekt gir spilleren samme bud uavhengig av når det bys.

Forhandlingsmakten reflekteres i hvor stor andel av π en spiller mottar. Av (3) og (4) kan man se at forhandlingsmakten til spillerne er økende i egen diskonteringsfaktor og minkende

²⁷ Dette er bevist i Sutton/Shaked (1984)

i motspillerens diskonteringsfaktor. Denne relative tålmodigheten er viktig i forhold til forhandlingsmakt fordi den med relativt størst tålmodighet har relativt mindre kostnader forbundet med å avslå et bud og gi et motbud.

I denne enkle Rubinstein modellen vil en avtale fremkomme i periode 0. Landet med budet vil da by som beskrevet i (3) eller (4), og landet som mottar vil akseptere med viten om at det er umulig og komme bedre ut ved å avslå og gi motbud. Da vi kjenner til at forhandlingene har pågått i over 33 år uten løsning innser vi at verden ikke er så enkel som den presenterte forhandlingsmodellen tilsier. Likevel introduserer modellen viktige elementer som strukturen i forhandlingene og kostnadene ved å forhandle. Modellen fungerer som et fundament, hvor på det kan bygges en mer virkelighetsnær forhandlingsmodell som kan forklare situasjoner der ”periode 0 avtale” ikke nødvendigvis vil være tilfellet.

3.3.1 Rubinsteins (1982) forhandlingsmodell med inside options

Nyttestrømmen en spiller mottar i periodene man midlertidig ikke enes om et endelig forhandlingsutfall er spillerens inside option (Muthoo 1999). I delelinjeforhandlingene som denne oppgaven analyserer, opplever partene de midlertidige reguleringsordningene og usikkerheten rundt den uavklarte situasjonen i den omstridte sonen forskjellig. Partenes nytteevaluering av status quo påvirker den delspill-perfekte likevekten i Rubinsteinmodellen. En avtale, x_i , etter t perioder der spilleren diskonterer fremtidige perioder gir spiller i den totale gevinsten:

$$(5) \underbrace{\sum_{t=0}^T g_i (1-r_i)^t}_{\text{Inside Option}} + \underbrace{x_i (1-r_i)^T}_{\text{Avtalens Neddiskonterte verdi}}$$

Spillerens inside option er første ledd av denne totale gevinsten, og representerer nyttestrømmen i periodene partene ikke enes. Ved bruk av summeformel for en endelig geometrisk rekke kan inside option omskrives:

$$(6) \sum_{t=0}^T g_i (1-r_i)^t = \frac{g_i(1-(1-r_i)^T)}{1-(1-r_i)} = \frac{g_i(1-(1-r_i)^T)}{r_i} \quad \text{når } |(1-r_i)| < 1, \text{ noe som er innfridd ved } r_i > 0$$

Når $t \rightarrow \infty$ ser vi at $(6) \rightarrow g_i/r_i$. Dette er ”impasse punkt”, eller den gevinst som foreligger ved permanent uenighet. Introduksjonen av inside options i den enkle Rubinsteinmodellen krever en justering den delspill-perfekte likevekten. Begge spillernes gevinst i en modell med diskontering og inside option må være større enn g_i/r_i . Dette er følger av at en spiller ikke vil godta et bud som er dårligere enn ”impasse punkt” som spilleren med sikkerhet kan oppnå. For at det skal eksistere insentiv til endelig avtale antas:

$$\text{Antakelse 3.3: } \frac{g_N}{r_N} + \frac{g_R}{r_R} < \pi.$$

Denne antakelsen sier at summen av partenes monetære vurdering av ”impasse punkt” er mindre enn den totale verdien av avtalen. Hvis antakelsen er oppfylt eksisterer det forhandlingsrom.

Resultat 3.2

Unike DPL strategier med inside option og diskontering er:

Spiller N byr alltid x_N^* , og aksepterer et bud x_R hvis og bare hvis $x_R \leq x_R^*$.

Spiller R byr alltid x_R^* , og aksepterer et bud x_N hvis og bare hvis $x_N \leq x_N^*$.

$$(7) x_N^* = \frac{g_N}{r_N} + \frac{1 - \delta_R}{1 - \delta_N \delta_R} \left(\pi - \frac{g_N}{r_N} - \frac{g_R}{r_R} \right)$$

$$(8) x_R^* = \frac{g_R}{r_R} + \frac{1 - \delta_N}{1 - \delta_N \delta_R} \left(\pi - \frac{g_N}{r_N} - \frac{g_R}{r_R} \right) \quad 28$$

Hvis man setter inside option lik 0 for begge parter er likevektsbudene (7) og (8) identisk med likevektsbudene (3) og (4).

I mange forhandlinger vil en av partene ha eiendomsrett til godet det forhandles om. Denne parten kan nyttiggjøre seg av godet mens det forhandles om for eksempel en salgspris. I slike situasjoner er det relativt lett å gjøre en nyttevurdering av periodene man midlertidig ikke enes. Utgangspunktet for midtlinjeforhandlingene er derimot at det ikke har eksistert noen klart definert eier av det omstridte området. Denne uavklarte situasjonen har gitt varierende løpende ”gevinst” for aktørene i ulike historiske kontekster. Vurderinger om partenes inside option krever derfor en detaljert analyse som vil følge i del 4.1.

²⁸(Muthoo 1999) Likevekten blir lik selv om U.t. har brukt diskret tid og Muthoo brukte kontinuert tid.

3.4 Nash-forhandlingsløsning (1950) svarer til likevektsadferd i Rubinsteins (1982) forhandlingsmodell

En viktig bemerkning for å underbygge NBS som løsningsbegrep er at Rubinsteinmodellen gir samme utfallsprediksjon (som funksjon av forhandlingssituasjon) som NBS når

*det i Rubinsteinmodellen gjelder at begge spillerne har samme

diskonteringsfaktor, og periodelengden går mot null.

*uenighetspunktet i NBS svarer til inside option i Rubinsteinmodellen

*det ikke finnes noen outside option som påvirker forhandlingsutfallet.

Dette er i samsvar med ønsket/kravet John Nash stilte om at ethvert kooperativ løsningsbegrep skal kunne svare til likevektsadferd i en ikke-kooperativ strategisk situasjon.

Tilpasser resultat 3.2 i Rubinsteinløsningen til de overnevnte punkter. Den unike DPL strategier med inside option, identisk diskontering og $\Delta \rightarrow 0$ er:

Spiller N byr alltid x_N^* , og aksepterer et bud x_R hvis og bare hvis $x_R \leq x_N^*$.

Spiller R byr alltid x_R^* , og aksepterer et bud x_N hvis og bare hvis $x_N \leq x_R^*$.

$$(7') \quad x_N^* = \frac{g_N}{r} + \frac{1}{2} \left(\pi - \frac{g_N + g_R}{r} \right)$$

$$(8') \quad x_R^* = \frac{g_R}{r_R} + \frac{1}{2} \left(\pi - \frac{g_N + g_R}{r} \right)^{29}$$

Nash-forhandlingsløsning er resultatet av maksimeringen:

$$\max_{(u_N, u_R) \in \theta} (u_N - d_N)(u_R - d_R)$$

$$\text{der } \theta \equiv \{(u_N, u_R) : u_R \in I_R, u_R = h(u_N), u_R \geq d_R \text{ og } u_N \geq d_N\}$$

Med differensierbar h , vil maksimeringen være den unike løsningen til følgende ligninger³⁰:

$$^{29} \quad \frac{1 - \delta_R}{1 - \delta_N \delta_R} = \frac{1}{2} \text{ fordi } \delta_R = \delta_N = e^{-r\Delta} \text{ og når } \Delta \rightarrow 0 \text{ vil } \delta \rightarrow (1 - r\Delta) \text{ og}$$

$$\frac{1 - \delta_R}{1 - \delta_N \delta_R} = \frac{r\Delta}{r\Delta + r\Delta} = \frac{1}{2}$$

³⁰ Dette følger ved å sette $u_R = h(u_N)$ og maksimere med hensyn på u_N

$$-h'(u_N) = \frac{u_R - d_R}{u_N - d_N} \quad \text{og} \quad u_R = h(u_N)$$

Hvis $h(u_N) = \pi - u_N$, vi har identisk diskonteringsfaktor og uenighetspunktet svarer til inside option vil Nash-forhandlingsløsning være:

$$(9) \quad u_N = \frac{g_N}{r} + \frac{1}{2} \left(\pi - \frac{g_N + g_R}{r} \right)$$

$$(10) \quad u_R = \frac{g_R}{r} + \frac{1}{2} \left(\pi - \frac{g_N + g_R}{r} \right)$$

Som vi ser er dette identisk med Rubinsteinløsningen, og bygger opp under Nash-forhandlingsløsning som løsningsbegrep.

3.5 Putnams (1988) to-nivå-spill

Putnams to nivå spill illustrerer hvordan internasjonal diplomati og lokal politikk samvirker. Dynamikken mellom nivåene skal vise seg å være en viktig forklaring på hvorfor en løsning i delelinjekonflikten har uteblitt.

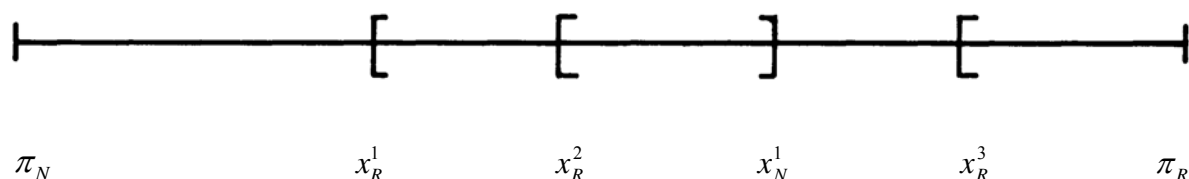
Regjeringen er aktør både på nasjonalt og internasjonalt nivå. På det nasjonale nivå vil lobbyfraksjoner prøve å påvirke regjeringens strategi i forhandlingene. Regjeringen på sin side søker makt gjennom å utforme en politikk som får støtte av flertallskonstellasjoner av disse fraksjonene. Fraksjonene trenger ikke nødvendigvis å være organiserte lobbygrupperinger. De kan også være uorganiserte grupper av meningsbærende individer som avgir stemmer ved valg. På den internasjonale arena prøver regjeringen å maksimere egen evne til å tilfredsstille de lokale ønskene. Den nasjonale politiske leder er altså spiller på begge nivåene.

Putnam organiserer tankene sine i en stilisert modell. I modellen møtes delegasjoner fra to organisasjoner til forhandlinger. Forhandlingene er beskranket av at resultatet må ratifiseres i de respektive organisasjonene. Forhandlingene kalles nivå I og "ratifiseringen" nivå II. Behovet for ratifisering på nivå II av avtaleutkastet fra nivå I gir en teoretisk forbindelse mellom de to nivåene. Ratifiseringen trenger ikke være en formell ratifisering. Det kan også være den nevnte gruppen meningsbærende individer som gjør sin vurdering av kvaliteten av avtalen en politisk leder har forhandlet frem. Om gjenvalg er innen rekkevidde avgjøres av

avtalens kvalitet, og blir således en indirekte ratifisering som politisk ledelse må forholde seg til.

Putnam definerer "Win-set" som jeg oversetter til avtalens "mulighetsområde". Dette er utfallsområdet for avtalene på nivå I som vil overleve "ratifisering" i en organisasjon. For at det skal være potensial for en avtale kreves overlapping av de to organisasjoners mulighetsområder. Dersom alt annet er likt, vil større mulighetsområde øke sannsynligheten for avtaler, da det er mer sannsynlig at de overlapper hverandre. Den relative størrelsen på mulighetsområder påvirker også forhandlingsmakten de ulike aktørene har i forhandlingene. Et lite mulighetsområde der utfallet er fordelaktig for din organisasjon kan være en stor fordel i forhandlinger. Utsagn som "Beklager men dette kan jeg ikke love fordi det umulig vil bli ratifisert" blir mulig å bruke. For å illustrere tankegangen rundt mulighetsområdet tilpasser jeg en av Putnams figurer til mine benevnninger.

Figur 5.6.1

En reduksjon av Russlands mulighetsområde fra (x_R^1, π_R) til (x_R^2, π_R) reduserer intervallet der mulighetsområdene overlapper og gjøre det relativt mer vanskelig å nå en avtale.

Samtidig ser vi at avtalen garantert ikke vil ligge i (x_R^1, x_R^2) . Dette betyr at det kan være en fordel å minke mulighetsområdet før man går inn i en forhandling. Faren ved å ha et lite mulighetsområde, eller kunstig redusere det er at man kan komme i en situasjon der de respektive organisasjoners mulighetsområde ikke overlapper hverandre. Situasjonen er representert i figuren ved mulighetsområdene (x_R^3, π_R) og (x_N^1, π_N) .

Mulighetsområdet har flere determinanter. Preferansene og typene koalisjoner på nivå II er sentral for utformingen av mulighetsområde. I tillegg vurderer Putnam hvilken effekt institusjonene på nivå II og strategiene på nivå I har. (Putnam 1988)

To nivåspill bør ofte komplimenteres med teorier for lokal politikk i "organisasjonene", eller landene som forhandler men det er fullt mulig å trekke ut noe generelt vedrørende

preferansene og vurderingene som blir gjort på nivå II. Putnam starter med en vurdering som er kjent fra Muthoo's forhandlingsrammeverk. Dess lavere kostnadene av status quo er, dess mindre vil mulighetsområdet være. Videre skiller Putnam mellom fraksjoner/befolkning med homogene og heterogene preferanser. Forhandlingsobjektets natur i

Barentshavsforhandlingene tilsier at uavhengig av om man definerer Stortinget eller befolkningen som arenaen der avtalen skal ratifiseres vil objektene i nivå II ha homogene preferanser. Alle ønsker størst mulig del av omstridt sone. Ved homogene preferanser er forhandlingsleders hovedproblem å få til en avtale som er tilstrekkelig god gitt de forventningene som foreligger. Hvis forhandlingenes natur tilsier at noen av aktørene på nivå II blir sterkt berørt av forhandlingene mens andre er indifferent vil resultatet naturlig bli lobbyvirksomhet. Sterke lobbyfraksjoner ved nivå II reduserer mulighetsområdet i følge Putnam. Dette er særlig fremtredende der alle fraksjonene har homogene preferanser.

Formelle ratifiseringsprosedyrer på nivå II, kan påvirke mulighetsområdet. En slik prosedyre kan eksempelvis være et krav om 2/3 flertall i Stortinget for at en avtale skal være gyldig. Dess mindre press en stat opplever fra befolkningen eller opposisjonen, dess større er mulighetsområdet, og dess svakere står staten i forhandlingene.

Strategiene til forhandlerne på nivå I er den siste determinanten Putnam reflekterer rundt. Forhandlerne har insentiv til å maksimere motspillerens mulighetsmengde. For deres egen del blir en påvirkning av eget mulighetssett en avveining mellom muligheten for å dra avtalen i land og forhandlingsmakt. Dette er et taktisk dilemma. Sidebetalinger er ofte brukt for å få avtalen i land. Sidebetalinger blir av Putnam vurdert som et middel for å øke sannsynligheten for ratifisering, ikke som et generelt bidrag til avtalen for den annen part. Sidebetalingen må således rettes mot aktører på nivå II som er i vippeposisjon. Dette gjelder både for aktører som skal ratifisere avtalen i eget land, og for aktører som skal ratifisere hos den andre forhandlingsparten. Forhandlerens posisjon i egen nivå II påvirker også mulighetsområdet. En forhandler som står sterkt vil med relativt større sannsynlighet få ratifisert en avtale, ceteris paribus. Det er derfor i begge parter interesse at den andre forhandlingsparten kommer sterkt ut av forhandlingene slik at han har mulighet til å ratifisere avtalen. Forhandlere med høyere status har større sannsynlighet for å få gjennom en avtale på nivå II.

Usikkerhet om eget mulighetsområde gir insentiver til den relativt mer informerte forhandlingslederen til å underdrive størrelsen på eget mulighetsområde. Usikkerhet om den

andre parts mulighetsområde fører til at en risikoavers aktør vil være noe mer sjenerøs i forhandlingene. Sjefsforhandleren er den formelle forbindelsen mellom de to nivåene. Det er antatt at forhandleren er uten egne preferanser, og fungerer som et redskap for regjeringen. Fra prinsipal-agent teori vet vi at dette ikke nødvendigvis stemmer. Egenmotiver for forhandleren kan være popularitet som resultat av en god avtale, endring av nivå II politikk i preferert retning og å etterstrebe egne oppfatninger om hva som er det beste for "organisasjonen" han forhandler for. Putnam (1988) skriver:

"The role of the chief negotiator implies that he has, in effect, a veto over possible agreements" (Putnam, 1988, s 457)

Resultatet av dette er at det reelle forhandlingsrommet er mindre enn de overlappende mulighetsområdene skulle tilsi. Faste kostnader av koalisjonsbygging på nivå II tilsier også at forhandlingsrommet er mindre enn nødvendig. Uavhengig om det er en lojal koalisjon i Stortinget eller om det er en lojal velgermasse det er snakk om vil en forhandler være skeptisk til å forhandle frem og ratifisere en avtale som kan bryte opp eksisterende koalisjoner.

4.0 Analyse

4.1 Partenes midlertidige gevinst ved fravær av avtale

Både i Nash-forhandlingsløsning og i Rubinsteinmodellen har partenes nytteevaluering av deres midlertidige situasjon stor betydning for forhandlingsprediksjonen. Dette representeres ved hhv uenighetspunktet og inside option. Det kan være fordeler og ulemper knyttet til en uavklart forhandlingssituasjon. Jeg påstår at gråsoneavtalen og andre faktorer har fordelt partenes midlertidige gevinster i russisk favør. Denne påstanden vil bli underbygd i resten av del 4.1.

4.1.1 *Gråsoneavtalens skjevhet*

De viktigste fiskestammene i Barentshavet deles mellom forhandlingspartene. Det har derfor vært nødvendig å enes om total fangst (TAC) og fordeling av kvoter mellom landene. Allerede i 1975 ble den Norsk-sovjetiske fiskerikommisjonen etablert som et organ for å gjøre nettopp dette. Kommisjonen ble året etter supplert med gjensidighetsavtalen som sikret gjensidig fiskerettigheter i hverandres farvann. I januar 1978 kom siste avtale vedrørende fiskerireguleringen i Barentshavet på plass. Avtalen ble kalt "Gråsoneavtalen", og omhandler fiskerireguleringen i den omstridte sonen mellom de to lands delelinjekrav (St. prp. nr. 70(1977-78)). Det var nødvendig for partene å få på plass gråsoneavtalen. Fisket i det omstridte området var av betydelig omfang, og det var tydelig at begge parter ønsket å unngå konflikt i utøvelsen av oppsynsmyndighet (Tresselt 1988). Avtalen ble fremforhandlet av Havrettsminister Jens Evensen og fiskeriminister Aleksandr Isjkov. De ble fort enig om hvilke retningslinjene som skulle gjelde i sonen. 3. lands fartøyer hadde mulighet til å søke lisens for fiske i området. Partene pliktet å kontrollere sine respektive lands fartøyer og de utenlandske fartøyene de hadde lisensiert. Russland krevde også en maskering av avtaleområdet. De hadde ikke offentlig erkjent at det eksisterte et omstridt område, og ønsket derfor ikke at gråsonen skulle være eksakt lik den omstridte sonen. De ble videre enige om å utvide sonen vest for sektorlinjen og øst for delelinjen. Områdene lengst nord, og smuthullet som er internasjonalt farvann ble ikke inkludert i avtalen (St. prp. nr. 70(1977-78)). Mot slutten av delelinjeforhandlingene endret forhandlingsklimaet seg betydelig. Årsaken synes å være utløst av den største spionsaken i Norge etter krigen, med avsløringen av Gunvor

Galtung Haavik og utvisningene som fulgte (Kvalvik 2003). I et privat møte mellom Evensen og Isjkov skal Isjkov ha ramset opp en rekke årsaker til hvorfor Norge ble regnet som dårlige naboer av Russland. Handteringen av spionsaken var en av dem. Isjkov hadde også uttalt at dersom det eksisterte en omstridt sone i Barentshavet var den i så fall vest for sektorlinjen.³¹ En norsk reketrøler ble i samme periode oppbrakt av russerne i den omstridte sone. Norske myndigheter oppfattet dette som en smakebit av hva som ville bli hverdagen i sonen om en avtale ikke kom på plass (Kvalvik 2003)

Det endelige avtaleområdet ble på 67500km², hvorav 23000km² lå på ubestridt norsk område og 3000km² lå på ubestridt russisk område. Avtalen ble omstridt i Norge. Den ble kritisert for geografisk ubalanse, men da avtalen var forhandlet frem av en statsråd var regjeringen langt på vei bundet (Tamnes 1997). I tillegg til ubalansen i avtalen falt deler av omstridt område som ikke ble inkludert i gråsoneavtalen inn under russisk jurisdiksjon i avtaleperioden (Kvalvik 2003). Avtalens midlertidige karakter understrekes ved at den ville falle bort dersom ikke partene tok aktive grep for å fornye den. I tillegg er det spesifisert at avtaleområdets utstrekning ikke skal ha prejudiserende effekt (Tresselt 1988, St. prp. nr. 70(1977-78)).

4.1.2 *Den kalde krigens effekt på status quo*

At sikkerhets politiske vurderinger har ligget til grunn for Sovjets strategi i delelinjeforhandlingene er gjennomgående i all litteratur. Eksempelvis uttaler Østreng (1977):

“Særlig for Sovjetunionen synes det som om sikkerhetsbetraktninger slår igjennom i forhold til andre hensyn. Det kan være på sin plass og minne om at beskyttelse av den strategiske ubåtflåten er av vital betydning for Sovjetunionen som supermakt.” (s19)

Under den kalde krigen vurderte Sovjet delelinjekonflikten i storpolitisk perspektiv. Å slippe Norge til i omstridt sone var det samme som å slippe til Norges allierte, inkludert USA. Uttalelser i Aftenposten fra daværende viseutenriksministeren Petrovskij bekrefter dette:

”Petrovskij erkjenner samtidig at Sovjetunionen tidligere har betraktet delelinjen mer i et østvest perspektiv enn som et rent norsksovjetisk spørsmål” (AM 26.07.1990).

En endelig grensetrekking i Barentshavet ville ikke per folkerett hindret militære øvelser og således fått praktisk betydning for aktiviteten i området. Frykten var at petroleumsaktivitet i

³¹ Kjølås 1978 gjengitt i Holmelid 2001 s 44-45

området kunne legge til rette for spionasje på nordflåten (Kvalvik 2003, Tamnes 1997). Dette ville være den ultimate kostnad for Sovjet.

Som diskutert i del 2.2 vet vi at status quo sikret fravær av oljeboring og andre faste installasjoner i den omstridte sonen. Status quo minimerte altså aktiviteten i området og dette var det primære målet for Sovjet under kalde krigen. Man kan si at de mottok en sikkerhetspolitisk gevinst av status quo som påvirket deres inside option vurdering. All litteratur understreker hvor prioritert sikkerhetspolitikken var i Sovjetunionen (Østreng 1986, Tamnes 1997, Sollie 1988, Kvalvik 2003, Holmelid 2001). Det må derfor konkluderes at den kalde krigens slutt og de påfølgende års normalisering av relasjonene mellom øst og vest, har redusert Russlands inside option vurdering av delelinjekonflikten.

4.1.3 Andre nyttегivende faktorer i påvente av avtale

I påvente av en delelinjeavtale er partene ekskludert fra utnyttelse av petroleumsressursene i omstridt område. Hvordan partene opplever dette avhenger av i hvilken grad kapasiteten i petroleumsindustrien er utnyttet. Allerede i 1977 uttalte forsker Finn Sollie at ”det vil tross alt ta tid før virksomheten på nordsokkelen gjør det tvingende nødvendig å få en fastlagt delingslinje” (Sollie 1977, s. 47) Denne uttalelsen er gyldig også i skrivende stund. Det er ikke noe umiddelbart behov for petroleumsressursene i området hos noen av partene. Norge er opptatt med Snøhvit utbyggingen og Russland med utbyggingen av det enorme Stockmanfeltet (Kvalvik 2003). En kan likevel se en utvikling der det er tiltagende press fra private oljeselskaper for at partene skal komme til enighet (AM 18.06.2001).

Sanksjoneringer kan brukes av en forhandlingspart for å legge press på motparten. En sanksjons hensikt kan være å påvirke gevinsten til sanksjonens mål i påvente av en avtale. Fra presentasjonen av forhandlingsteorien vet vi at predikert gevinst av avtalen øker i egen inside option og minker i motspillerens inside option³². Hvis man lykkes med en sanksjon og klarer å forringe motpartens løpende gevinst, får man i teorien større forhandlingsmakt.

Man kan finne adferd fra begge parter som i vid forstand kan defineres som sanksjoner. Sovjet har gjennom historien oppbrakt skip, gjennomført strategiske rakettøvelser og kuttet slepekabler av norske skip i ubestridt norsk sone. Norske sanksjoner mot Sovjet/Russland har vært mindre aggressive. Forsøk på seismiske undersøkelser er adferd som har aktualisert

³² Eller uenighetspunkt om man benytter Nash's forhandlingsløsning

ulempene av uavklart situasjon og påvirket løpende gevinst i Russland. Offisielle økonomiske sanksjoner er ikke tatt i bruk. Å pålegge en slik sanksjon er et sterkt diplomatisk virkemiddel og brukes sjeldent. Det gjeldende synet er også at sanksjoner har liten effekt (Hovi et. al. 2005). Muligheten til å vri import og eksport til andre land, triggering av patriotisme og det faktum at en bilateral sanksjon koster like mye i absolutte termer for landet som innfører den som landet som blir rammet, gjør at dette redskapet har vært lite aktuelt i delelinjekonflikten. Tolker man sanksjoner i bred forstand er det innlysende, jamfør historiedelen, at det er Norge som har hatt mest ubehag av russiske provokasjoner.

I tillegg til direkte provokasjoner kan et uløst forhandlingsproblem ha negativ innflytelse på de generelle diplomatiske forbindelsene mellom partene. Uttalelser til media angående dette har vært sprikende. Tidvis har politisk ledelse hos de berørte parter uttalt at konflikten i Barentshavet ikke påvirker de mellomstatlige relasjonene (NTB 03.12.1998). Disse uttalelsene bærer preg av å være strategisk i form av å gi inntrykk av lave politiske kostnader og dermed høy gevinst av status quo. Det er udiskutabelt at den vedvarende delelinjekonflikten har vært og er en diplomatisk belastning. På en pressekonferanse under Putins Norgesbesøk i november 2002 kom det signaler om at begge land så behov for å avslutte forhandlingene.³³ Jan Petersen innrømmet i forkant av møtet at delelinjeforhandlingen var en hindring i det norsk-russiske samarbeidet. Han har også uttalt ”det er en gammel sannhet at klare grenser fremmer godt naboskap” (AM 20.06.2002, 04.06.2004). Statslederen som har uttalt seg klarest i retning av at forhandlingene påvirker det mellomstatlige forholdet er Gro H. Brundtland. Hun uttalte:

”Delelinjen er fortsatt hovedproblemet i forholdet mellom de to land, og til hinder for en fullgod utnyttelse av samarbeidsmulighetene som eksisterer. Problemet virker inn på potensialet for samarbeid” (NTB 14.01.1998).

4.1.4 Oppsummering

Gråsoneavtalens innlysende geografiske skjevhet og dens samstyrekarakter gjør den til en relativt bedre avtale for Russland enn Norge. Avtalen fjerner kostnadene av uregulert fiske i område, og minker behovet for en avtale. Sovjets altoverskyggende sikkerhetspolitiske hensyn under kalde krigen ble ivarettatt av en uavklart delelinjekonflikt. Fra del 2.2 vet vi at folkeretten ikke tillater aktivitet som innebærer faste installasjoner som oljeboring i omstridt sone. Dette betydde at russerne kunne beholde status quo som ble vurdert svært fordelaktig.

³³ Fra felleserklæringen etter møtet (Atekst 13.11.2002) gjengitt i (Kvalvik 2003)

Sanksjonerings, i begrepetts videste forstand har i all hovedsak har blitt påført Norge og således redusert Norges inside option. Når det gjelder politiske kostnader og kostnader av å ikke kunne utnytte petroleumen i den omstridte sonen er det grunn til å tro at partene opplever dette relativt likt. Begge parter opplever situasjonen som politisk belastende og ingen av partene har akutt behov for nye oljefelter.

Oppsummert vurderes derfor uenighetspunktet, eller ”inside option punktet” som svært skjev i sovjetisk favør under den kalde krigen. Skjevheten vedvarer etter den kalde krigens slutt, men er nå betydelig redusert og eksisterer primært grunnet gråsoneavtalens skjevhet.

4.2 Fravær av unilateral mulighet for å avslutte spillet

En sentral og ofte relevant utvidelse av Rubinsteinmodellen er outside option. Outside option er en unilateral handling som påtvinger en forhandlingsløsning. I lønnsforhandlinger eksempelvis kan dette være å ta en annen jobb. Hvis en eller begge parter har en outside option i strategirommet sitt, og denne er tilstrekkelig høy, vil dette begrense mengden av forhandlingsutfall. Forhandlingsløsningene må tilpasses slik at forhandlingsutfallene som gir lavere gevinst enn en spillers gevinst av outside option ikke kan være en likevekt eller et estimert utfall av forhandlingene. Min påstand angående unilateral mulighet for avslutning av delelinjeforhandlingene er at den ikke eksisterer. Påstanden blir underbygd i resten av del 4.2.

I delelinjeforhandlingene vil en outside option enten være maktbruk eller å la en internasjonal domstol dømme i saken. Av opplagte grunner har det vært og er fremdeles uaktuelt for Norge å bruke noe som helst form for makt for å tilegne seg region i omstridt sone. For Sovjet derimot kan ikke denne strategi avfeies som utenkelig. Isolert sett er det ikke tvil om at Sovjet og senere Russland militært sett er usammenlignbart sterkere enn Norge, men Norges forankring i NATO alliansen kan heller ikke ses bort fra. At det er sikkerhets politiske vurderinger som har ligget til grunn for Sovjets aktivitet i Barentshavet er gjennomgående i all litteratur. Østreng uttaler:

“Given the fact that the Barents Sea is a 'playground' for the Soviet northern fleet and the stationing area to the Delta class submarines, it follows that the Soviets prefer any western activity to occur as far to the west as possible” (Østreng, 1986, s145)

På tross av dette ønsket, og Sovjets asymmetriske militære styrke viser historien at også de har ført lavspenningspolitikk. Nordområdeforsker Finn Sollie (1988) kommer med følgende betraktninger:

”..the middle part of the Barents Sea is of high strategic importance...the full spectre of Soviet maritime interest is involved” “Norway and Russia have sharply different interests in the region, but an apparent common interest in avoiding confrontation which could escalate quickly from a local dispute to major international conflagration”. “It is felt that the Soviet Union too is careful to avoid acts and measures that will increase tension” (s24)

Årsakene til Sovjets forsiktighet har trolig vært frykten for at maktbruk mot Norge kun ville gi en kortsiktig gunstig sikkerhetspolitisk effekt. Norge førte gjennom hele den kalde krigen en bevist lavspenningspolitikk ovenfor Sovjet. En har vært bevist på hvor sensitivt området er både for Sovjet og resten av verden. Dette kan man blant annet se av uttalelser fra UD og Forsvarsdepartementet fra 70-tallet.

”Norge skal ta hensyn til Sovjetunionens legitime sikkerhetspolitiske interesser i området”³⁴

Etableringen av Statoil i 1972 var en viktig brikke for å sikre måteholdenhet og kontroll på norsk petroleumsaktivitet nord for 62. breddegrad (Tamnes 1997). Uttalt politikk har også vært at så lenge et angrep eller en angrepstrussel ikke har eksistert, har det vært forbud mot allierte militærbaser og utplassering av kjernefysiske våpen på norsk jord (Sollie 1988). Hadde Sovjet tatt seg til rette i området ville dette vært en sterk provokasjon mot Norge. Med en slik handling risikerte Sovjet at Norge ikke lenger ville føre en like restriktiv politikk. Man kan lett tenke seg at resultatet kunne blitt sterkere NATO tilstedeværelse i Norge og de sensitive nordlige havområdene. Tiltaket ville i så måte virket mot sin hensikt.

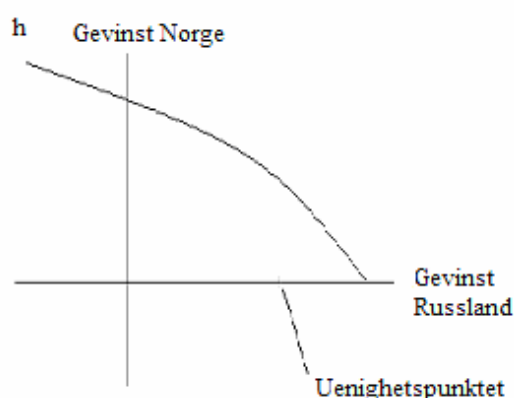
Muligheten for å trekke en sak inn for ICJ eller havrettsdomstolen er omfattende diskutert i del 2.2. Der kom det fram at delelinjeforhandlingenes karakter ikke kvalifiserer for tvungen rettslig forfølgelse. Av de berørte parter er det kun Norge som har avgitt erklæring under den fakultative klausul. Når vi i tillegg vet at Russland ikke har vært interessert i å godkjenne rettens kompetanse til å dømme i delelinjeforhandlingene på ad hoc basis kan vi konkludere med at rettslig forfølgelse i en internasjonal domstol ikke har påvirket forhandlingene. Da del 4.2 har vist at ingen av partene har en reell outside option utelates denne muligheten fra analysen.

³⁴ Uttalelser fra UD og FD gjengitt i Tamnes(1997) s 326

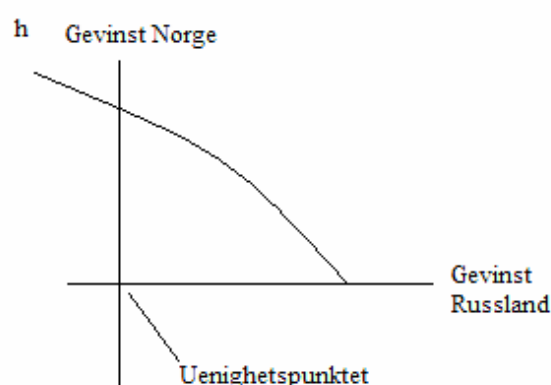
4.3 Hva predikerer forhandlingsteorien?

Jamfør del 4.1 er Sovjets uenighetspunkt relativt bedre enn Norges. Figur 4.1a tilpasser figur 3.1 til et tenkt relativt uenighetspunkt. 4.1b normaliserer figuren med uenighetspunktet plassert i origo. Situasjonen i figur 4.1 kalles A.

Figur 4.1a

Figur 4.1b

Vi kjenner den kooperative Nash-løsning (1950) fra teoridelen. Vi leter etter maksimert Nashprodukt i θ , som er en delmengde av Ω . Grunnen til at vi begrenser ”søket” til θ er at partene ikke vil akseptere et utfall som er dårligere enn uenighetspunktet. θ impliserer at det kooperative utfall ligger i nordøstre kvantil av figur 4.1b³⁵. Vi vet også at et av aksiomene Nash pålegger det kooperative utfall er et effektivitetskrav. Dette impliserer at det valgte utfallet vil ligge på Paretofronten, h. Nivåkurven³⁶ til Nashproduktet som tangerer h i figuren vil gi gevinster til partene, hvis entydige inverse gir avtalen som er Nash-forhandlingsutfall.

Nash-forhandlingsløsning (1950) predikerer at partene kommer frem til et utfall der nivåkurven til Nashproduktet tangerer h, gitt at θ ikke er tom. Tangeringspunktet er predikert avtale når forhandlingssituasjonen tilsvarer situasjon A.

³⁵ Dette er mengden avtaler som er bedre enn uenighetspunktet.

³⁶ Vi husker fra presentasjonen av Nash’s forhandlingsløsning at Nashproduktet utgjør en strengt kvasikonkav funksjon. Dette impliserer at nivåkurven tegnet i to dimensjoner er strengt konveks.

Under den kalde krigen ble status quo vurdert som en sikkerhetspolitisk optimal situasjon i Sovjetunionen. Dette gav dem en uforholdsmessig høy gevinst av status quo og forhandlingssituasjonen kan kalles situasjon B.

Både situasjonen A og B kan representeres i Rubinsteins (1982) rammeverk³⁷. I begge situasjonene er partenes inside-option-struktur er skjev i russisk favør, men under den kalde krigen var forskjellen betydelig større. I situasjon A gjelder antakelse 3.3 ($\frac{g_N}{r_N} + \frac{g_R}{r_R} < \pi$).

Dette er ikke tilfellet i situasjon B.

Fra resultat 3.2 vet vi at delspill-perfekt utfall i situasjon A vil være:

$$(7) x_N^* = \frac{g_N}{r_N} + \frac{1 - \delta_R}{1 - \delta_N \delta_R} \left(\pi - \frac{g_N}{r_N} - \frac{g_R}{r_R} \right)$$

$$(8) x_R^* = \frac{g_R}{r_R} + \frac{1 - \delta_N}{1 - \delta_N \delta_R} \left(\pi - \frac{g_N}{r_N} - \frac{g_R}{r_R} \right)$$

Grunnet skjevheten i inside option vil likevekten, ceteris paribus, være gunstig for Russland. Hvis partene er kjent med hverandres strategi har de ved intet tidspunkt i spillet insentiv til å avvike fra egen likevektsstrategi.

Hvis situasjonen er som beskrevet i B, vil antakelse 3.3 være brutt. I denne situasjonen vil ingen delelinjeavtale kunne gi en delspill-perfekt likevekt.

Hvorvidt situasjonen under den kalde krigen tilsvarte situasjon A eller B er vanskelig å vite. Det er umulig å kvantifisere hvordan den sikkerhetspolitiske gevinsten ble vurdert og hvordan denne midlertidige gevinsten ble vurdert opp mot potensielle delelinjeavtaler.

Det vi kan slå fast er at partene ikke har kommet frem til en delelinjeavtale. Om situasjon B er en riktig fremstilling av forhandlingssituasjonen under kalde krigen, predikerer forhandlingsteorien et utfall i samsvar med det reelle forhandlingsutfallet. Om situasjon A er en riktig fremstilling av situasjonen vil forhandlingsteorien predikere at partene finner frem til et entydig utfall. Denne situasjonen er falsifisert av historien.

³⁷ Outside option er jamfør del 4.2 utelatt.

Etter den kalde krigen påstår jeg at situasjon A beskriver forhandlingsproblemet i Barentshavet. Den sikkerhetspolitiske gevinsten som inngikk i Sovjets midlertidige gevinstvurdering har nå falt bort, men på tross av dette er inside option relativt bedre for Russland på grunn av gråsoneavtalens skjevhet. En endelig delelinje vil tillate partene å utvinne petroleumsressursene i sonen. Det er i den nye situasjonen klart at det eksisterer avtaler i mengden θ der begge parter vil komme bedre ut enn status quo.

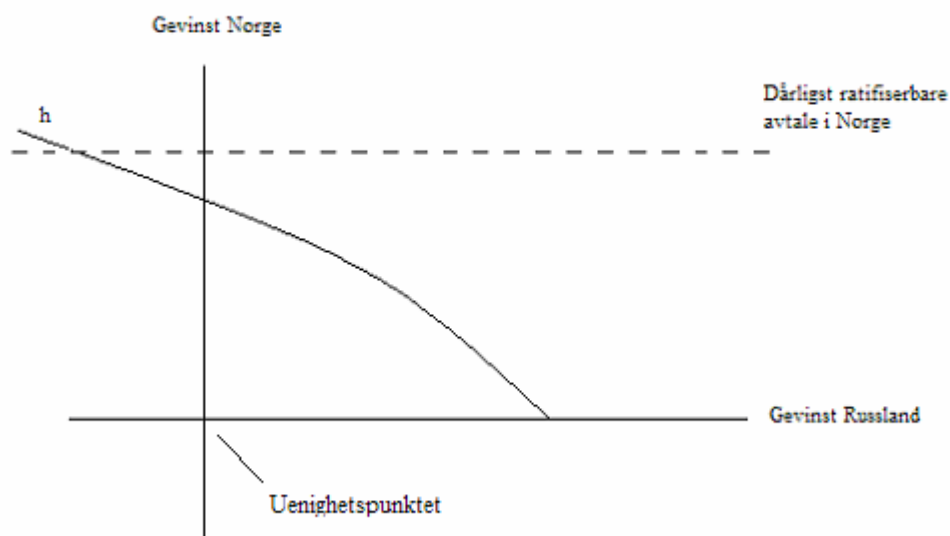
Delkonklusjonen fra denne delen av oppgaven er at forhandlingsteorien som ble presentert i del 3.2 og 3.3 er falsifisert av fraværet av en delelinjeavtale. Det åpnes likevel for at forhandlingsteorien kan ha predikert et utfall i samsvar med de faktiske forhold under den kalde krigen. Dette forutsetter at situasjon B er en korrekt beskrivelse av forhandlingssituasjonen.

4.4 Putnam (1988) komplimenterer forhandlingsteorien

Putnams bidrag til forhandlingsteori komplimenterer Nash-forhandlingsløsning og Rubinsteins forhandlingsmodell. Putnam (1988) modellerer dynamikken mellom internasjonale forhandlinger og en ratifiseringsprosess i de involverte parterers hjemland. En analyse av denne dynamikken kan vise seg å beskrive mengden av mulige avtaler fordi ikke alle avtaler i θ nødvendigvis lar seg ratifisere i partenes respektive hjemland. Figur 4.3 er en gjengivelse av figur 4.2. Den er supplert med en stiplet linje som representerer laveste verdi av avtalen som lar seg ratifisere på norsk nivå 2 (u_N^{rat}).

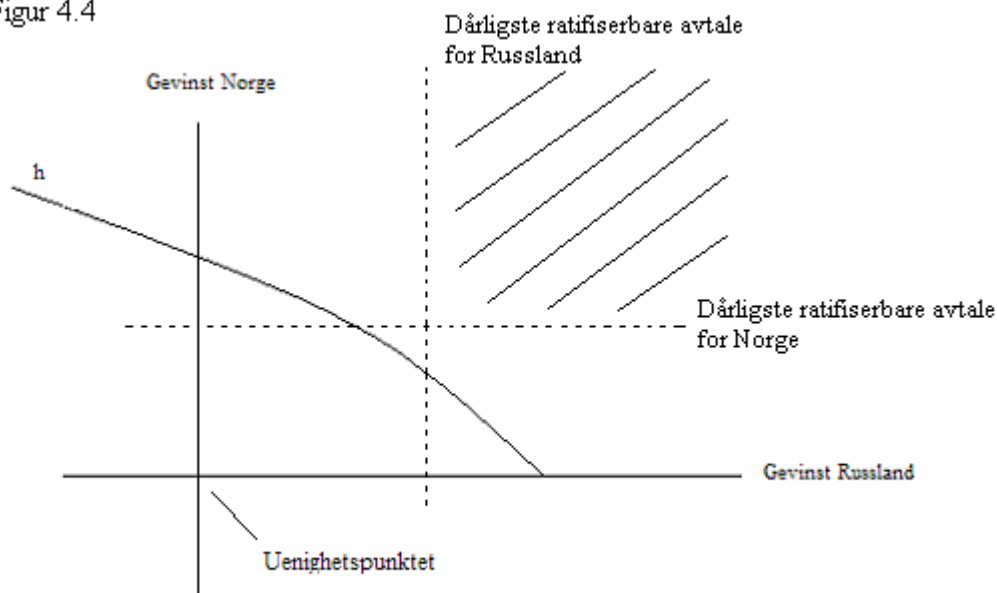
Slik figuren er tegnet ser vi at $h(u_N^{rat}) < u_R^{Uenighet}$. Dette innebærer en situasjon der avtalen som blir ratifisert på marginen i Norge gir en lavere gevinst i Russland enn uenighetspunktet. Resultatet er fravær av avtale på tross av at delmengden θ ikke er tom (antakelse 3.3 er tilfredsstillt). Med Putnams terminologi, kjent fra del 3.5, hevder man at partenes mulighetsområder ikke overlapper hverandre.

Figur 4.3

Det er ikke i ethvert tilfelle tilstrekkelig at $h(u_N^{rat}) > u_R^{Uenighet}$ for at en avtale er mulig. Selv om Russland har høy inside option, betyr ikke det at enhver avtale som er minst like god er ratifiserbar. Man kan tenke seg en situasjon der det er kombinasjonen av ratifiseringskrav som resulterer i fravær av en avtale. En slik situasjon presenteres i figur 4.4.

Figur 4.4

Det skraverte området representerer gevinstkombinasjonene som er gjensidig ratifiserbart. Da området ligger nordøst for Paretofronten, eksisterer ikke avtalene som representerer disse nyttekombinasjonene.

Delelinjekonfliktens natur sannsynliggjør situasjoner lignende de illustrert i figur 4.3 og 4.4. Som utgangspunkt vet vi at partenes krav er prinsipielt forskjellige og har god støtte innad i landene. Adferd fra de to lands myndigheter har ytterligere bidratt til å bygge opp under befolkningenes opplevelse av rettmessighet.

Sovjetunionen vedkjente ikke at det eksisterte et omstridt område de første 15 forhandlingsårene og kom med sterke uttalelser som bandt dem til sektorlinjen. Eksempelvis uttalte viseutenriksminister Zemskov at "Norge bør ikke ha illusjoner om at Det øverste Sovjet vil gå med på en løsning som avviker fra sektorlinjen" (Østreng 1977 s24). Det norske delelinjekravet ble generelt presentert som et urettmessig krav på sovjetisk territorie. Sektorlinjen var tegnet inn i skolebøker og i kartene metrologene benyttet seg av i media (Eriksen 1979, Østreng 1977)³⁸. Sektorkravet har fått en spesiell psykologisk og politisk betydning i Russland, og det er stor prestisje forbundet med forhandlingene (Sollie 1988, Østreng 1977/1986, Tresselt 1988, Kvalvik 2003). Denne prestisjen har ført til at kravet til avtalen som lar seg ratifisere i Russland har økt.

Norge har ikke i samme grad bundet seg til sitt delelinjekrav. Som kjent fra del 2.1, gjorde Norge innrømmelser allerede i 2. forhandlingsrunde og likedeling av området har vært et internt uttalt mål (Holmelid 2001). Skal man peke på forhold som har økt kravet til ratifiserbar avtale i Norge er debatten rundt inngåelsen av Gråsoneavtalen sentral. Avtalen skapte uenighet som splittet både Stortinget og den daværende regjering. Misnøyen var spesielt rettet mot avtalens geografiske skjevhet som motstanderne mente undergravde delelinjeprinsippet (Tamnes1997). Regjeringen hevdet at avtalen kun omfattet fiskerijurisdiksjon³⁹ og det ble presisert i avtaleteksten at gråsonen ikke skulle ha prejudiserende effekt. Det har senere blitt hevdet at inngåelsen av avtalen og debatten i etterkant har redusert muligheten for en avtale (Østreng 1977). Regjeringen gav garantier for at gråsoneavtalens utstrekking ikke skulle påvirke den norske forhandlingsposisjonen i delelinjeforhandlingene. Dette skapte forventninger i befolkningen om at Norge ikke alene skulle gi etter i de endelige delelinjeforhandlingene. Samtidig var avtalen en "seier" for russerne. 23000km² av avtaleområdet 67500km² var innenfor ubestridt norsk område, mens det tilsvarende arealet i ubestridt russisk område var 3000 km². I et rubinsteinsk perspektiv økte dermed Russlands inside option og dermed deres forventede verdi av en endelig avtale.

³⁸ Det har vist seg vanskelig å finne informasjon om praksisen de senere år. Dette vurderes som gradert materiale.

³⁹ Dette stemte, men forhold som påvirker midlertidig gevinst påvirker også den endelige løsningen (jamfør del 4.5).

4.5 Gråsoneavtalen i konflikt med forhandlingsteori

Stortingsproposisjon nr 70(1977-78) omhandler anmodningen fra UD til kongen i statsråd vedrørende godkjenning av gråsoneavtalen som midlertidig fiskerireguleringsordning i tilstøtende område i Barentshavet. I et vedlegg til proposisjonen blir det understreket at det i gråsoneavtalen eksplisitt står at avtalen ikke skal prejudisere partenes synspunkter vedrørende den endelige delelinjen. Dette var viktig for Norge som i gråsoneforhandlingene hadde blitt presset til å godta en geografisk skjev avtale. En observasjon som er verdt å nevne er at denne ikke-prejudiserings-klausulen kommer i spenningsforhold med den delspill-perfekte løsning i Rubinsteinmodellen.

Den midlertidige fiskerireguleringen i den omstridte sonen, og utformingen av området der reguleringsavtalen gjelder har frem til i dag påvirket den løpende nytten til de berørte parter. Som vi vet fra del 3.3 er den delspill-perfekt likevekten strengt tiltagende i egen inside option og strengt avtagende i motspillerens inside option. En skjev gråsoneavtale endrer den relative inside option og dermed den delspill-perfekte likevekten. Forhold som endrer en forhandlingsparts løpende gevinst under forhandlingene, påvirker det endelige forhandlingsutfallet uavhengig klausulen i gråsoneavtalen.

5.0 Konklusjon

Denne oppgaven er en hypotetisk tilnærming til delelinjekonflikten mellom Norge og Russland. Etter 33 år med forhandlinger har partene enda ikke kommet frem til en løsning. Konflikten er i utgangspunktet et folkerettslig problem, men uklarheter i havretten åpner for bruk av forhandlingsteori som en mulig tilnærming.

De to viktigste bidragene i henholdsvis aksiomatisk og strategisk forhandlingsteori er Nash-forhandlingsløsning og Rubinstein forhandlingsmodell. Når tilpasset den faktiske situasjonen, predikerer disse løsningstilnærmingene et entydig utfall. Dette er imidlertid falsifisert av forhandlingshistorien.

Putnams to-steps-spill fungerer som et supplement til de nevnte løsningsbegrepene. Bidraget modellerer interaksjonen mellom de internasjonale forhandlingene og opinionen i de respektive land. Forhandlerne beskrankes av et krav om at avtalen som fremkommer må ratifiseres i de gjeldende land.

Når Nash-forhandlingsløsning og Rubinsteinmodellen komplimenteres med ratifiseringsdynamikken til Putnam får man en teoretisk modell som kan predikere utfall i samsvar med virkeligheten. En kan påpeke flere forhold som sannsynliggjør relevansen av den nevnte utvidelse av forhandlingsteorien. Landenes opplevelse av rettmessighet, Russlands offensive holdning og den norske debatten etter inngåelsen av gråsoneavtalen har alle påvirket ratifiseringskravene i de to land. Slike forhold lar seg inkludere i Putnam via ratifiseringskravene, men ikke i de to opprinnelige bidragene. Basert på antakelsen om at det eksisterte avtale(r) som gir partene høyere nytte enn status quo, predikerte de opprinnelige løsningsbegrepene et entydig utfall. Ved å inkludere Putnam åpnes det teoretisk for fravær av en endelig avtale uavhengig denne antakelsen.

Oppgavens analyse sannsynliggjør at avtalen som på marginen lar seg ratifisere i Norge, realiserer (via h-funksjonen) en gevinst i Russland som enten er lavere enn deres (høye) inside option, eller lavere enn kravet til ratifiserbar avtale i Russland. Dette er oppgavens konklusjon.

Dersom oppgavens konklusjon gir en korrekt beskrivelse av forhandlingssituasjonen mellom Norge og Russland, må enten partenes ratifiseringskrav eller avtalens totale verdi endres. Av disse er det mest nærliggende å påvirke avtalens totale verdi. Partene kan utvide delelinjeforhandlingene til også å inkludere samarbeidsavtaler som øker avtalens totale verdi. Eksempler på dette kan være samarbeid innen utvinning og frakt av petroleum og fiskeriavtaler som optimerer verdien av innhøstede ressurser⁴⁰. Når media refererer fra forhandlingsmøter virker det som om slike avtaler er under utarbeidelse.

⁴⁰ Jamfør gyte plassene i russisk territorie og fiskens vandring (og verdivekst) på vei inn i norsk sone.

6.0 Appendiks

6.1 Aksiomene/kravene i Nash-forhandlingsløsning

Aksiom 1 Uavhengighet av lineære transformasjoner av nyttefunksjonen

Aksiom 2 Paretoeffektiv forhandlingsutfall

Aksiom 3 Symmetri. Om (Ω, d) er symmetrisk, skal forhandlingsutfallene være identisk for de berørte parter.

Aksiom 4 Uavhengighet fra irrelevante alternativer. To forhandlingsproblem (Ω_1, d_1) og (Ω_2, d_2) er av en slik art at $d_1 = d_2$. Om Ω_2 er en delmengde av Ω_1 , og forhandlingsutfallet til (Ω_1, d_1) er inkludert i Ω_2 . Da vil forhandlingsutfallet til de to forhandlingsproblemene være identisk.

Dette kan illustreres ved en forhandling mellom situasjon A, B og C. Hvis utfallet her er A, vil også utfallet i en forhandling mellom situasjon A og B gi utfallet A.

Litteraturliste

Bøker og akademiske artikler

Castberg, F. (1948): "Folkerett", 2. utg, Oslo, Gjengitt i: Ruud, M. og Ulfstein, G. (1998): "Innføring i folkerett", Oslo: Tano Aschehoug

Coase, R. H. (1960): "The problem of social cost", The journal of Law and Economics, (3): 1-44

Eriksen, E. (1979): "Gråsoneordningen og fremtiden" Internasjonal politikk 37 (2): 323-326

Holmelid, V. (2001): "Grenser og grå soner": Ei spelteoretisk analyse av avgrensnings-spørsmålet i Barentshavet 1970-2001, Hovedoppgave i sammenlignende politikk, Universitetet i Bergen

Hovi, J., Huseby, R. Sprinz, D.F. (2005): "When do (imposed) Economic Sanctions Work?", World Politics 57(4):479-499

Kvalvik, I. (2003): "Delelinjeforhandlingen mellom Norge og Sovjetunionen/Russland", Internasjonal politikk 61[2]: 139-162

Madsen, P.A. (1989): "Gorbachev, Hostile images and the Northern areas", International Challenges 9 (2): 15-22

Muthoo, A. (1999): "Bargaining theory with applications", Essex: Cambridge University Press

Nash J. F. (1950): "The Bargaining Problem", Econometrica, 18 (2): 155-162

Putnam, R.D. (1988): diplomacy and domestic politics: The logic of Two-Level games", International Organization, vol42, nr 3: 427-460

Rubinstein, A. (1982): "Perfect Equilibrium Bargaining Model", Econometrica, 50(1): 97-109

Ruud, M, Ulfstein, G (2006): "Innføring i folkerett", Oslo: Tano Aschehoug

Shaked, A., Sutton, J. (1984): "Involuntary Unemployment as a Perfect Equilibrium in a Bargaining Model", Econometrica 52(6): 1351-1364

Sollie, F. (1977): "Grenser og linjer i Barentshavet", Norsk Utenrikspolitisk årbok (44-57)

Sollie, F (1988): "The Soviet challenge in Northern Waters", Security Policy Library, 2: 1-38

St. prp. nr.70 (1977-78): "Om samtykke til inngåelse av en avtale mellom Norge og Sovjetunionen om en midlertidig praktisk ordning for fisket i et tilstøtende område i Barentshavet"

Tamnes, R. (1997): Norsk utenrikspolitisk historie, Bind 6 - Oljealder. Oslo: Universitetsforlaget

Tresselt, P. (1988): Norsk-Sovjetiske forhandlinger om avgrensningen av kontinentalsokler og økonomiske soner", Internasjonal politikk 46(2-3): 75-94

Watson, J. (2002): "Strategy: An Introduction to Game Theory", New York: W. W. Norton and Company

Østreng, W. (1977): "Næroppgave I norsk utenrikspolitikk, med spesiell vekt på nordområdene", Norsk utenrikspolitisk årbok: 9-30

Østreng, W. (1989): "The Changing Mood of Kremlin. Security and Cooperation in the Arctic", International Challenges 9 (2): 10-14

Østreng, W. (1986): "Delimitation arrangements in the Arctic Seas", Marine Policy 10[2]: 131-154

Avisartikler

"Omstridt havområde kan skjule oljeformue"	NTBtekst	18.01.2005
"Fortsatt gråsone i Barentshavet"	Aftenposten Morgen	18.12.1986
"Norsk skuffelse – Ingen løsning i nord"	Aftenposten Morgen	15.01.1988
"Barentshavseksperter ikke med til Oslo"	Aftenposten Morgen	04.06.1991
"Delelinjen tre fjerdedel klar"	Aftenposten Morgen	06.06.1991
"Avklaring om delelinje vil trekke ut"	Aftenposten Morgen	09.09.1991
"Framgang om delelinjen"	Aftenposten Morgen	29.04.1992
"Nye delelinjeforhandlinger i Oslo 15 Juli"	NTB.tekst	29.06.1992
"Ny runde til høsten om delelinjen i Barentshavet"	NTB-tekst	17.07.1992
"Full stans i delelinjeforhandlingene"	NTB-tekst	01.10.1992
"Russisk salve mot Norge"	Aftenposten Morgen	14.10.1992
"Iskaldt forhold Norge-Russland"	Aftenposten Morgen	01.11.1992
"Russisk utspill om linjen i Barentshavet"	Aftenposten Morgen	11.01.1993
"Ny avtale om atomvarsling, delelinjedrøftninger"	NTB-tekst	10.01.1993
"Stillstand om delelinjen"	Aftenposten Aften	11.06.1993
"Norge og Russland gjenopptar delelinjeforhandlingene"	NTBtekst	21.04.1995
"Delelinjeforhandlingene i gang i Oslo"	NTB-tekst	24.04.1995
"Håp i ny dynamikk"	Aftenposten Morgen	27.03.1996
"Delelinjen kan falle på plass"	Aftenposten Morgen	27.03.1996
"Ny bevegelse om delelinjen"	Aftenposten Morgen	23.05.1996
"Nyttige forhandlinger om delelinjen – uten resultat"	NTBtekst	29.08.1996

”Russerne positive til norske samarbeidsforslag i nord”	NTBtekst	06.11.1996
”Utvisningen en belastning for forholdet til Russland”	NTBtekst	12.03..1998
”Spionavsløring kom ubeleilig for regjeringen”	NTBtekst	13.03.1998
”Russerne krever svar”	Bergens tidene Morgen	30.04.1998
”Delelinjeforhandlingene med Russland går tregt”	NTBtekst	09.11.1998
”Ennå vilje til delelinjeløsning”	Aftenposten Morgen	04.12.1998
”Statsminister Bondevik i Russland – tok opp delelinjen på ny”	Aftenposten Morgen	28.05.1999
”Bondeviks vertskap i politisk lurveleven	Aftenposten Morgen	29.05.1999
”Mot ny norsk-russisk konfrontasjon om Svalbard”	NTBtekst	25.04.2001
”Politisk Vekselbruk”	VG	21.06.2001
”Norges forhold til Russland i klar bedring”	Aftenposten Morgen	19.01.2002
”Vil dele gråsonen”	Aftenposten Morgen	15.03.2003
”Gjenopptar delelinjeforhandlingene med russerne”	NTBtekst	02.11.2005
”Nær løsning, neppe gjennombrudd”	NTBtekst	04.12.2005
”Konstruktiv start i Moskva. Mindre grått i delelinjeforhandlingene”	Dagens Næringsliv	06.12.2005
”Delelinjen i Barentshavet fortsatt et problem”	NTBtekst	29.03.2006
”Sovjetisk utspill om delelinjen”	Aftenposten Morgen	26.07.1990
”Krever klar grense i nord”	Aftenposten Morgen	18.06.2001
”Bondevik invitert til offisielt besøk til Russland”	NTBtekst	03.12.1998
”Utenriksminister Petersen: En krevende Partner”	Aftenposten Morgen	20.06.2002
”Delelinjen”	Aftenposten Morgen	04.06.2004
”Gro: Intet kompromiss i Barentshavet”	NTBtekst	14.01.1998

Internettadresser

www.Itlos.org/start2_en.html

[Lastet ned 12.03.2007]